

ศึกษาเรือนริมน้ำ ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

The study of Riverside Housing of Thasom Subdistrict
Huowsai District Nakorn - srithamarat Province

ปิยาภรณ์ อรมุต

ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย งบประมาณรายได้ประจำปี 2555

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ที่ได้สนับสนุนทุนในการทำวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้บริหารของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ที่ได้กรุณาแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำวิจัยเรื่องสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบอาจารย์จุฑามาศ ลักษณะกิจ ผู้ให้คำปรึกษาด้านภาษาต่างประเทศแก่ผู้วิจัย คุณวรัญธร บัวชื่น ที่ช่วยในการวาดภาพลายเส้นประกอบ และคุณพงษ์ศักดิ์ เตียไพบุลย์ ที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยในการจัดเก็บรวบรวม อีกทั้งจัดพิมพ์รูปเล่มและยังดูแลตรวจสอบต้นฉบับจนสมบูรณ์ อีกทั้งนักศึกษาหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตร์ทุกท่าน ทั้งช่วยในการเก็บข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะนักศึกษาที่จบปีการศึกษา 2554 ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่ที่ลงเก็บข้อมูล รวมถึงกัลยาณมิตรทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อประเสริฐ และคุณแม่อมสิน ศรีทองใสที่ให้กำลังใจและเอาใจใส่ดูแลให้การสนับสนุนลูกในทุกๆ ด้านด้วยดีตลอดมา นอกจากนั้นยังมีพี่ น้อง เพื่อนพ้อง ลูกศิษย์ ชาวสถาปัตย์ที่รักทุกคน และผู้มีพระคุณอีกหลายคนที่ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้ทั้งหมด จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูทเวทิตาแด่บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ปิยาภรณ์ อรมุต

ปิยาภรณ์ อรุต¹

67899

บทคัดย่อ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรือนพื้นถิ่นรินน้ำ ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเก็บรวบรวมลักษณะและภูมิปัญญาที่ปรากฏในเรือนพื้นถิ่นภายใต้บริบทด้านพื้นที่ที่เป็นริมแม่น้ำลำคลอง ที่ใช้เป็นทางสัญจรหลักจากอำเภopakพนังมายังอำเภอหัวไทรในอดีต

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะเรือนพื้นถิ่นในบริเวณนี้ เป็นเรือนไม้ มีทั้งแบบชั้นเดียว และ 2 ชั้น เรือนชั้นเดียวมีลักษณะโดยรวมเหมือนเรือนพื้นถิ่นภาคใต้ทั่วไป แต่แตกต่างกันใน รายละเอียดบางประการ ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมและบริบทชุมชนที่เป็นพื้นที่ริมน้ำ ด้านการใช้พื้นที่มีทั้งเรือนเดี่ยว เรือนแฝด และเรือนขยาย ซึ่งมีพื้นที่ใช้สอยแตกต่างกันไปตามจำนวนผู้อาศัย การใช้งาน และบริบทชุมชน ส่วนเรือนไม้แบบ 2 ชั้น ส่วนใหญ่เป็นเรือนของผู้มีฐานะดีในชุมชน มีลักษณะที่น่าสนใจคือ เป็นเรือน 2 ชั้น ยกพื้นมีใต้ถุน เพื่อป้องกันน้ำท่วม การใช้พื้นที่ชั้นล่างประกอบด้วยชาน โถงห้องนอน และครัว ชั้นบนประกอบด้วย โถงโล่งต่อกับระเบียง (ด้านรินน้ำ) และห้องนอนเจ้าของเรือน ด้านภูมิปัญญาที่ปรากฏในเรือนพื้นถิ่นรินน้ำ เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนเรียนรู้สร้างสรรค์ ลักษณะเรือนให้เข้ากับบริบทชุมชนทั้งด้านธรรมชาติและด้านสังคม อันประกอบด้วยภูมิปัญญาในการดำรงชีพ ให้อยู่ร่วมกับสภาพพื้นที่ริมน้ำได้ ภูมิปัญญาเชิงช่างที่เกิดจากการให้วัสดุประจำท้องถิ่นและเทคนิควิธีการก่อสร้างที่เหมาะสมในการสร้างเรือน และภูมิปัญญาในการจัดการสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงชุมชนให้เป็นไปตามขนบธรรมเนียมที่ติงาม

๖๒๘.๓๗

๒/๓๖๒

๒๕๕๕

คำสำคัญ : เรือนรินน้ำ และลักษณะเรือน

¹ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

สารบัญ

บทที่		หน้า
	กิตติกรรมประกาศ.....	ก
	บทคัดย่อ.....	ข
	สารบัญ.....	ค
	สารบัญตาราง.....	ฉ
	สารบัญรูปภาพ.....	ช
1	บทนำ.....	1
	ความสำคัญ และที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	1
	คำสำคัญ (Keywords) ของโครงการวิจัย.....	1
	วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	1
	ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	2
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
	วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล.....	3
	ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย.....	4
	ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2	เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
	เอกสารเกี่ยวกับการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น.....	5
	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น.....	5
	ประเภทของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น.....	6
	ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรม.....	6
	สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัด	
	นครศรีธรรมราช.....	7
	สภาพทั่วไปของตำบล.....	7
	สภาพทางเศรษฐกิจ.....	12
	สภาพทางสังคม.....	13
	การบริการและกิจกรรมของชุมชน.....	13
	อาณาเขตของชุมชนที่เลือกกรณีศึกษา.....	16

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	ลักษณะเรือนพื้นถิ่น ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช....	20
	กรณีศึกษาเรือนพื้นถิ่นชั้นเดียว.....	22
	กรณีศึกษาที่ 1.1 บ้านเลขที่ 98/1 หมู่ 3 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	22
	กรณีศึกษาที่ 1.2 บ้านเลขที่ 80 หมู่ 8 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	26
	กรณีศึกษาที่ 1.3 บ้านเลขที่ 16 หมู่ 3 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	30
	กรณีศึกษาที่ 1.4 บ้านเลขที่ 11 หมู่ 3 บ้านท่าไพร ตำบลท่าซอม อำเภอ หัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช.....	35
	กรณีศึกษาที่ 1.5 บ้านเลขที่ 18 หมู่ 2 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	40
	การศึกษาเรือนพื้นถิ่น 2 ชั้น.....	43
	กรณีศึกษาที่ 2.1 บ้านเลขที่ 16 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบล ท่าซอม อำเภอ หัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	43
	กรณีศึกษาที่ 2.2 บ้านเลขที่ 20 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบล ท่าซอม อำเภอ หัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	48
	กรณีศึกษาที่ 2.3 บ้านด่าน ตำบล ท่าซอม อำเภอ หัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช.....	52
	กรณีศึกษาที่ 2.4 บ้านเลขที่ 32 หมู่ 3 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	57
4	ภูมิปัญญาที่ปรากฏในเรือนพื้นถิ่น.....	60
	ภูมิปัญญาในการดำรงชีพ.....	60
	การยกพื้นเรือนใต้ถุนสูง.....	60
	การปลูกพืชสวนครัว และผลไม้หลายชนิดไว้บริเวณรอบตัวเรือน.....	61
	การทำระดับพื้นชานให้ต่ำกว่าพื้นเรือน.....	62
	การทำคอสองเพื่อรับแสง และลม.....	63

สารบัญตาราง

ตารางประกอบ		หน้า
1.1	แสดงแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย.....	4
2.1	แสดงจำนวนประชากรแยกตามอายุ.....	11
2.2	แสดงจำนวนประชากร ตามทะเบียนราษฎร์.....	12
2.3	แสดงจำนวนครัวเรือน ตามทะเบียนราษฎร์.....	12

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า	
2.1	แสดงพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	14
2.2	แสดงขอบเขตตำแหน่งหมู่บ้านทั้งหมดของ ตำบลท่าซ่อม อำเภอหัวไทร....	15
2.3	แสดงขอบเขตพื้นที่หมู่ 2 บ้านท่าเสริม ตำบลท่าซ่อม.....	16
2.4	แสดงขอบเขตพื้นที่หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบลท่าซ่อม.....	17
2.5	แสดงขอบเขตพื้นที่หมู่ 5 บ้านด่าน ตำบลท่าซ่อม.....	18
2.6	แสดงขอบเขตพื้นที่หมู่ 8 บ้านสระนอก ตำบลท่าซ่อม.....	19
3.1	แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือนกรณีศึกษาทั้งหมดจำนวน 5 เรือน.....	20
3.2	แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือนกรณีศึกษาทั้งหมด 4 เรือน.....	21
3.3	แสดงภาพถ่าย อารัย และ ตาเพียน ครูทจ๊อน.....	22
3.4	แสดงองค์ประกอบของเรือน.....	24
3.5	แสดงบริเวณภายใน และภายนอกเรือน.....	25
3.6	แสดงแปลนพื้นเรือนตาเพียน ครูทจ๊อน.....	25
3.7	แสดงทัศนียภาพภายนอกเรือนตาเพียน ครูทจ๊อน.....	26
3.8	แสดงตำแหน่งที่ตั้งเรือน และภาพนายอุสา เขาวนา.....	27
3.9	แสดงพื้นที่ใช้สอย.....	29
3.10	แสดงผังบริเวณเรือนนายนุกิจ เขาวนา.....	29
3.11	แสดงแปลนพื้นเรือนนายนุกิจ เขาวนา.....	29
3.12	แสดงทัศนียภาพภายนอกเรือนนายนุกิจ เขาวนา.....	30
3.13	แสดงตำแหน่งที่ตั้งเรือน แลพภาพนางวิมล นาคเปรม.....	30
3.14	แสดงลักษณะส่วนที่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง.....	31
3.15	แสดงพื้นที่ใช้สอยของเรือน.....	34
3.16	แสดงแปลนพื้นของเรือนนางวิมล นาคเปรม.....	34
3.17	แสดงทัศนียภาพภายนอกเรือนนางวิมล นาคเปรม.....	35
3.18	แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือน และภาพนางชอบ สุขสมบุรณ์.....	35
3.19	แสดงองค์ประกอบด้านพื้นที่ใช้สอย.....	37
3.20	แสดงองค์ประกอบของเรือน.....	38
3.21	แสดงผังบริเวณและแบบแปลนพื้นเรือนของนางชอบ สุขสมบุรณ์.....	39

สารบัญภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
3.22	แสดงทัศนียภาพเรือนของนางชอบ สุขสมบุญ.....	40
3.23	แสดงภาพถ่ายเอียน คงมา.....	40
3.24	แสดงองค์ประกอบของเรือน.....	41
3.25	แสดงแปลนพื้นเรือนของนางเอียน คงมา.....	42
3.26	แสดงทัศนียภาพเรือนของนางนางเอียน คงมา.....	42
3.27	แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือน และภาพนางเริ่ม เต็มสงสัย.....	43
3.28	แสดงองค์ประกอบของเรือน.....	46
3.29	แสดงแปลนพื้นเรือนของนางนางเริ่ม เต็มสงสัย.....	47
3.30	แสดงทัศนียภาพเรือนของนางนางเริ่ม เต็มสงสัย.....	47
3.31	แสดงตำแหน่งที่ตั้งเรือน และภาพถ่ายเอก และตาบูร์ย ทองพรหม.....	48
3.32	แสดงองค์ประกอบของเรือน.....	51
3.33	แสดงทัศนียภาพเรือนของนางเอก ทองพรหม.....	51
3.34	แสดงแปลนพื้นเรือนของนางเอก ทองพรหม.....	52
3.35	แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือน.....	52
3.36	แสดงองค์ประกอบของเรือน.....	55
3.37	แสดงทัศนียภาพเรือนของนายหนั่งสุทิน.....	56
3.38	แสดงแปลนพื้นเรือนของนายหนั่งสุทิน.....	56
3.39	แสดงภาพถ่ายแฝ็ง สั้งข์ทอง.....	57
3.40	แสดงองค์ประกอบของเรือน.....	58
3.41	แสดงแปลนพื้นเรือนของยายแฝ็ง สั้งข์ทอง.....	58
3.42	แสดงทัศนียภาพเรือนของยายแฝ็ง สั้งข์ทอง.....	59

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญ และที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีความสำคัญเพราะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นสิ่งที่มีความหมายในตัวเอง เป็นสิ่งที่ไม่ละเมียดละไม.. แต่งดงาม เป็นสิ่งที่ไม่ถาวร.. แต่ยั่งยืน เป็นสิ่งที่ง่าย ๆ.. แต่ทรงภูมิปัญญา เป็นสิ่งที่ธรรมดา.. แต่มีอัตลักษณ์ เป็นสถาปัตยกรรมแห่งความจริงทุกอณูในเนื้องานสะท้อนความเป็นจริงของวัสดุ โครงสร้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่น สะท้อนความจริงของปัจจัยแวดล้อม สะท้อนความจริงของวิถีการใช้สอย จึงพูดได้ว่าเป็นสถาปัตยกรรมแห่งสัจจะ ไร้มายา จึงมีคุณค่าเหนือกาลเวลา แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ความเจริญทางวัฒนธรรมเมืองกำลังทำให้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นโดยเฉพาะเรือนพื้นถิ่นให้สูญหายไป และถูกแทนที่ด้วยสถาปัตยกรรมรูปแบบทันสมัย แต่ไม่ตอบสนองการใช้สอยของผู้อยู่อาศัยอย่างแท้จริง

เรือนพื้นถิ่นริมน้ำ ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเรือนที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่สะท้อนถึงปัจจัยแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาลักษณะเรือนพื้นถิ่นในประเด็นดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากผลของการศึกษารั้งนี้เป็นการรวบรวมภูมิปัญญาด้านสถาปัตยกรรมของชุมชนที่มีคุณค่าไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าของชนรุ่นหลังต่อไป

คำสำคัญ (keywords) ของโครงการวิจัย

เรือนริมน้ำ หมายถึง อาคารสำหรับอยู่อาศัยที่ตั้งอยู่ริมน้ำมีลักษณะเฉพาะถิ่น ปลูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของคนในตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ระดับปัจเจกจนถึงระดับชุมชน มีรูปแบบที่เรียบง่ายตรงไปตรงมา ปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นอย่างสมดุลและเหมาะสม เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายและมีอายุ 50 ปีขึ้นไป

ลักษณะเรือน หมายถึง รูปแบบการจัดพื้นที่ใช้สอยทั้งภายในและภายนอกอาคาร รูปทรงของตัวเรือน วัสดุที่ใช้สร้างเรือน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเรือนพื้นถิ่นริมน้ำตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชอันเป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่า ให้เป็นระบบทางวิชาการ อันจะทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้นำไปอนุรักษ์พัฒนางานด้านสถาปัตยกรรมต่อไป

2. เพื่อให้ทางราชการ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการอนุรักษ์ พัฒนา และออกแบบงานด้านสถาปัตยกรรมร่วมสมัยให้ตอบสนองวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

3. เพื่อเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการที่สามารถนำไปอ้างอิง หรือนำไปปรับใช้กับการศึกษาชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของโครงการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง “ศึกษาเรือนริมน้ำ ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาลักษณะเรือนพื้นถิ่นริมน้ำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนความจริงของปัจจัยแวดล้อม สะท้อนความจริงของวิถีการใช้สอย ของตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตด้านพื้นที่ ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

โครงการวิจัยนี้มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งข้อมูลที่จัดเก็บอย่างมีระบบให้กับหน่วยงานราชการ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยไปปรับใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ พัฒนา และออกแบบงานด้านสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ให้ตอบสนองกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และยั่งยืน
2. สร้างอัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมให้กับชุมชน เพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจและท่องเที่ยวต่อไป
3. คนในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนมีองค์ความรู้และเกิดจิตสำนึกรักและหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่น

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

โครงการวิจัยนี้มีแผนการถ่ายทอดโครงการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาภูมิปัญญาด้านสถาปัตยกรรมไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนในชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึก

วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ชั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจรวบรวมจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นความรู้พื้นฐานและเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า

2. **ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ที่ศึกษาด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม ถ่ายภาพประกอบ เขียนภาพลายเส้นประกอบ และเก็บสภาพผังชุมชนชุมชนในปัจจุบัน การสังเกตผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึกถ่ายภาพประกอบและเขียนภาพลายเส้นประกอบ การสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกลงในเครื่องบันทึกเสียงตามความเหมาะสม โดยได้กำหนดกลุ่มผู้บอกข้อมูลและร่วมประชุมสัมมนาไว้ดังนี้

- เจ้าของบ้านที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา
- เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบ้านเรือน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองชุมชน
- ผู้นำชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- ช่างที่มีความรู้เรื่องการก่อสร้างบ้านเรือนในอดีตจนถึงปัจจุบัน

3. **ขั้นจัดกระทำกับข้อมูล** ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการจัดประชุมสัมมนา ซึ่งบันทึกไว้ในเครื่องบันทึกเสียงมาถอดความโดยสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา

- นำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกไว้มาสรุปสาระสำคัญ ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา

- นำภาพถ่ายและภาพเขียนลายเส้นมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และเลือกภาพประกอบให้สอดคล้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา

- นำข้อมูลทั้งหมดที่จัดกระทำในข้างต้นแล้วมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา

4. **ขั้นเสนอผลการศึกษาค้นคว้า** ผู้วิจัยเสนอผลงานการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีภาพประกอบบางตอน

สถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

พื้นที่ตำบลท่าซอม อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย (ให้ระบุขั้นตอนอย่างละเอียด)

วันที่ 1 ตุลาคม 2555 – 30 กันยายน 2556

กิจกรรม	ปี 2554			ปี 2555									
	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	
1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง	←→												
2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล			←→										
3. ขั้นจัดกระทำกับข้อมูล				←→									
4. ขั้นถ่ายทอดภูมิปัญญา							←→						
5. ขั้นร่วมออกแบบกับชุมชน								←→					
6. ขั้นนำเสนอผลการศึกษา											←→		

ตารางที่ 1.1 แสดงแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

ที่มา ผู้ศึกษาวิจัย

ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

โครงการวิจัยนี้มีผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ ดังต่อไปนี้

- องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับ “ลักษณะเรือนพื้นถิ่นริมน้ำตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่าที่มีการจัดระบบทางวิชาการ
- คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้นำไปอนุรักษ์ พัฒนางานด้านสถาปัตยกรรมต่อไป
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการอนุรักษ์ พัฒนา และออกแบบงานด้านสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ให้ตอบสนองวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยเรื่อง “ศึกษาเรือนริมน้ำ ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัย ดังต่อไปนี้

- 2.1. เอกสารเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
- 2.2. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.3. พื้นที่อาณาเขตของหมู่บ้านที่ทำการศึกษาริมน้ำ ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร

2.1. เอกสารเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

2.1.1 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (Vernacular Architecture)

นักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไว้ซึ่งพอประมวลได้ดังนี้

วิโรฒ ศรีสุโร (2544 : 44) ได้กล่าวถึงความหมายของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไว้ดังนี้ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหมายถึง สถาปัตยกรรมที่ถือกำเนิดขึ้นมาจากภูมิปัญญาของชุมชนที่มีได้อยู่ในเมืองหลวง ส่วนใหญ่จะอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ อันเป็นชนบทห่างไกลจากความเจริญทางวัฒนธรรม ... อิทธิพลต่าง ๆ ที่หล่อหลอมให้ช่างหรือสถาปนิกพื้นบ้านแต่ละภูมิภาคเหล่านั้นได้สร้างสรรค์ผลงานออกมา ย่อมมีข้อแตกต่างต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น และอรศิริ ปาณินท์และคณะ (2551: 3) ได้กล่าวถึงความหมายสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ไว้ดังนี้

สถาปัตยกรรมซึ่งเป็นของชาวบ้านเป็นไปตามวิถีชีวิต และระบบนิเวศของแต่ละพื้นที่ก่อสร้าง โดยการถ่ายทอดระบบวิธีต่อเนื่องกันจากบรรพบุรุษถึงลูกหลานใช้วัสดุตามที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น ก่อตัวขึ้นอย่างไม่เป็นระเบียบนักในทัศนวิสัย แต่ท่ามกลางความไม่เป็นระเบียบนี้ได้แทรกตัวระบบของการก่อตัวของชุมชน และสถาปัตยกรรมไว้อย่างค่อยเป็นค่อยไป มีความสัมพันธ์ แนบแน่นกับระบบนิเวศ และความสามารถใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรับตัวให้วิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมธรรมชาติมีความสมดุล

ทรรศนะของนักวิชาการดังกล่าวพอสรุปได้ว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (Vernacular) หมายถึง สิ่งก่อสร้าง อาคารที่เกิดจากภูมิปัญญาของมนุษย์ ซึ่งมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน และสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองการดำเนินชีวิตที่คำนึงถึงการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบซึ่งมีความแตกต่างกับไปในแต่ละท้องถิ่น จนเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นนั้นๆ

2.1.2 ประเภทของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

ปิยาภรณ์ อรมุต (2555 : 6) ได้แบ่งประเภทดังนี้ สถาปัตยกรรมสาธารณะ หมายถึง สิ่งก่อสร้าง หรืออาคารที่คิดค้นและสร้างสรรค์ขึ้นอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมแต่ละสังคม โดยอาศัยประสบการณ์และความชำนาญของกลุ่มชนทั้งหมดของสังคมสร้างสรรค์ขึ้นมาและถ่ายทอดต่อสมาชิกของสังคมรุ่นหลังเพื่อสาธารณะประโยชน์ เช่น โบสถ์ ศาลาการเปรียญ ตลาด เป็นต้น และสถาปัตยกรรมปัจเจก หมายถึง สิ่งก่อสร้าง หรืออาคารที่คิดค้นและสร้างสรรค์ขึ้นอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมแต่ละสังคม โดยอาศัยประสบการณ์และความชำนาญของกลุ่มชนทั้งหมดของสังคมสร้างสรรค์ขึ้นมาและถ่ายทอดต่อสมาชิกของสังคมรุ่นหลัง เพื่อประโยชน์ส่วนตนและครอบครัว เช่น เรือน ศาลา เป็นต้น ส่วนธาดา สุทธิธรรม (2541 : 165) ได้แบ่งประเภทของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นได้ดังนี้

สถาปัตยกรรมจึงสามารถแบ่งออกได้ตามลักษณะการเข้าไปใช้งานเป็น 2 ประเภทคือ

1. อาคาร ได้แก่ สถูปเจดีย์ โบสถ์ วิหาร ศาลา หอไตร เป็นต้น
2. สิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ได้แก่ กำแพงเมือง สระน้ำ บ่อน้ำ เส้นทางสัญจรร่องรอยทางสถาปัตยกรรมและผังเมือง เป็นต้น

2.1.3 ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรม

เทิดศักดิ์ เตชะกิจจจร (2546 : 25 - 27) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไว้คร่าว ๆ ว่า

1. แนวคิดและทางปฏิบัติที่กำเนิดขึ้นภายใต้ปัจจัยของบริบทที่เป็นอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ และตอบสนองได้เป็นอย่างดีกับวงจรธรรมชาติ
2. แนวความคิด และทางปฏิบัติที่มีการรับส่งต่อจากกลุ่มสังคมหนึ่ง ถ่ายทอดไปสู่อีกสังคมหนึ่ง ภายใต้เงื่อนไขที่ต้องได้รับการปรับเปลี่ยนเพื่อความสอดคล้องต่อบริบทในแต่ละพื้นที่

ในกรณีที่เกี่ยวข้องมากที่สุดคือบ้านในช่วงสมัยแห่งความพอเพียง บ้านและกลุ่มบ้านมีภาพลักษณ์ภูมิทัศน์ที่มีส่วนร่วมกันอย่างกลมกลืน (Unity) เนื่องจากถูกปัจจัยทางบริบทเป็นตัวบังคับไม่ว่าจะเป็น บริบททางกายภาพของบ้าน (House) และบริบททางจิตใจของชาวบ้าน (Dwelling)

บริบททางกายภาพของบ้าน (House) คือ การอยู่อาศัยดำเนินชีวิตในสังคมที่เป็นไปโดยมีความจำเป็นร่วมกันดังที่กล่าวไปตามข้างต้น

บริบททางจิตใจของชาวบ้าน (Dwelling) คือ ความเชื่อต่อข้อกำหนดที่บรรพบุรุษนับถือสืบต่อกันมา ไม่ว่าจะเป็นลำดับศักดิ์ของทิศทาง ลำดับศักดิ์ของพื้นที่ภายในบ้าน หรือกฎระเบียบที่มีอยู่ในสังคม เช่น ระบบชั้นวรรณะ ศักดินา บังคับให้ขุนนาง คหบดี และพ่อค้าไพร่มีรูปแบบ และโครงสร้างของบ้านที่แตกต่างกันไป

ขณะที่สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ถูกมองข้ามโดยสิ้นเชิงในช่วงสมัยแห่งการตามใจเนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัย การเปลี่ยนแปลงสู่เครื่องกล การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่แพร่เข้ามาตามกระแสการเปลี่ยนแปลงสู่สากล (Globalization) ซึ่งพัฒนาตามลำดับมาตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคม ยุคปฏิวัติสิ่งพิมพ์ ยุคปฏิวัติการสื่อสารโดยไม่ได้รับพิจารณาถึงหลักการในข้อที่ 2 ของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังที่ได้กล่าวในข้างต้นเลย

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่สังคมมนุษย์จะได้ก้าวสู่ทางเลือกเพื่อการแก้ไขใหม่ หรืออาจจะเรียกว่า ช่วงสมัยแห่งการพอเพียง (re-sufficiency period) หรือแนวทางภูมิปัญญาท้องถิ่นใหม่ (neo-vernacular) คงมีความจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจบริบทในพื้นที่ของตนเองอย่างลึกซึ้งถี่ถ้วนที่จะไปหยิบยืมความรู้จากพื้นที่อื่นโดยตรง

หมายความว่าเราต้องไม่นำชิ้นส่วนภาพสี่เหลี่ยมผืนผ้าอัดเข้าไปในชิ้นส่วนภาพวงกลมที่หายไปของบริบทในพื้นที่เดิม แต่ที่เป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบันก็คือ รื้อถอนวงจรธรรมชาติจะแปรปรวนไปมากกว่านี้ และเราจะต้องย้อนกลับไปสู่ช่วงสมัยเพื่อการอยู่รอดอีกครั้งหนึ่ง

2.2 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน ตำบลท่าซอม อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2.1 สภาพทั่วไป (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม : 4 – 14)

2.2.1.1 **ที่ตั้ง** พื้นที่ตำบลท่าซอม ตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของอำเภอหัวไทร มีระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอหัวไทร ประมาณ 14 กิโลเมตร

2.2.1.2. **เนื้อที่** ประมาณ 38 ตร.กม. หรือประมาณ 23,750 ไร่

2.2.1.3 **ภูมิประเทศ** ลักษณะทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังในตอนเหนือของตำบล เนื่องจากระดับความสูงต่ำของพื้นที่ต่างกันประมาณ 1 เมตร พื้นที่ราบสูงจากตำบลคือหมู่ 1,2,3,5

2.2.1.4 **ภูมิอากาศ** องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม อยู่ในเขตภูมิอากาศร้อนแบบมรสุม มี 2 ฤดูคือ ฤดูฝนและฤดูร้อน

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนมกราคม แบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ

ช่วงแรก ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แต่มีปริมาณน้ำฝนไม่มากนัก

ช่วงที่สอง จากเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดมาจากอ่าวไทยมีความชื้นสูงรวมทั้งพายุดีเปรสชัน จึงมีปริมาณฝนสูงกว่าช่วงแรก

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เป็นช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ กำลังอ่อน ประกอบกับกระแสลมพัดจากทางใต้ทำให้อุณหภูมิสูงขึ้น และในช่วงดังกล่าวจะร้อนมาก จะร้อนมากที่สุดในรอบปี โดยในแต่ละปีอุณหภูมิสูงสุดประมาณ 37 องศาเซลเซียส และต่ำสุดประมาณ 18 องศาเซลเซียส

2.2.1.5 **จำนวนหมู่บ้าน** 9 หมู่บ้านอยู่ในเขต อบต. เต็มทั้งหมู่บ้าน 9 หมู่ได้แก่หมู่ 1 ถึง 9

หมู่ที่ 1 บ้านเสื่อหิง

ทิศเหนือ ติดกับตำบลเสื่อหิง อำเภอหัวไทร โดยเริ่มต้นที่จุด พี เจ 725039 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ที่คลองเขตเชียงใหม่ บรรจบคลองหัวไทร-ปากพ่อง ที่จุด พี เจ 904037 ระยะทางด้านทิศเหนือประมาณ 2,000 เมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับคลองปากพ่อง-หัวไทร ที่จุด พี เจ 904037 ที่คลองเขตเชียงใหม่ไปทางทิศใต้ตามคลองปากพ่อง-หัวไทร บรรจบกับทางสาธารณะที่จุด พี เจ 646029 รวมระยะทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 1,500 เมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 2 โดยจุดเริ่มต้นที่ พี เจ 897031 ตามแนวทางสาธารณะไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้บรรจบกับคลองเขตเชียงใหม่ ที่จุดพิกัด พี เค 646029 ระยะทางด้านทิศใต้ประมาณ 3,000 เมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตคลองเชียงใหม่ โดยมีจุดพิกัด 646029 โดยมีแนวเขตคลองเขตเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือไปสิ้นสุดพิกัด พี เจ 725039 รวมระยะทางด้านทิศตะวันตกประมาณ 2,000 เมตร

หมู่ที่ 2 บ้านท่าเสริม

ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่ที่ 1 ตำบลท่าซอม โดยมีเส้นแบ่งเป็นทางสาธารณะ เริ่มจากจุด พี เจ 646029 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปทางเส้นทางสาธารณะสิ้นสุดที่คลองปากพ่อง-หัวไทร ที่จุด พี เจ 897031 รวมระยะทางด้านทิศเหนือประมาณ 3,000 เมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับคลองปากพ่อง-หัวไทร โดยเริ่มที่จุด พี เจ 897031 ไปทางทิศใต้สิ้นสุดที่สะพาน คสล. บ้านท่าเสริม ที่จุด พี เค 925020 รวมระยะทางด้านทิศตะวันออก ประมาณ 1,500 เมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับหมู่ที่ 3 ตำบลท่าซอม โดยเริ่มที่จุดพิกัด พี เจ 925029 ไปทางถนนลาดยาง นศ.3030 ระยะทาง 1,000 เมตร และทางสาธารณะบรรจบคลองเขตเชียงใหม่ ที่จุด พี เจ 618020 ระยะทาง 2,700 เมตร

ทิศตะวันตก โดยเริ่มจากจุดที่ พี เจ 618020 ไปตามคลองเขตเชียงใหม่ ทางทิศเหนือที่จุด พี เจ 646029 ระยะทาง 1,700 เมตร

หมู่ที่ 3 บ้านบางหนัง

ทิศเหนือ ติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 2 โดยเริ่มที่จุด พี เจ 618020 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือตามเส้นทางสาธารณะบางส่วนและแนวถนนสาย นศ.3030 อ่าวบ่อ-เกาะเพชร สิ้นสุดที่จุด พี เจ 925020 ที่สะพาน คสล. ข้ามคลองหัวไทร - ปากพ่อง รวมระยะทาง 3,700 เมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 5 โดยเริ่มที่จุด พี เจ 925020 ไปทางทิศใต้ ตามแนวคลองปากพ่อง-หัวไทร ระยะทาง 700 เมตร และไปตามลำคลองพัทธสีมา สิ้นสุดที่จุด พี เจ 810999 รวมระยะทาง 2,500 เมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 4 โดยเริ่มที่จุด พี เจ 810999 ไปตามแนวคลองพัทธสีมา 1 ทางทิศตะวันตก ไปสิ้นสุดที่จุด พี เจ 474009 ณ จุดคลองเขต รวมระยะทางตามแนวคลองพัทธสีมา 2 เป็นระยะทาง 2,500 เมตร

ทิศตะวันตก โดยเริ่มที่จุด พีเจ 575009 ติดต่อกับคลองเชียงใหญ่ไปทางทิศเหนือ ไปสิ้นสุดที่จุด พีเจ 618020 รวมระยะทาง 1,000 เมตร

หมู่ที่ 4 บ้านพัทธสีมา

ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่ที่ 3 โดยเริ่มที่จุด พีเจ 575009 ณ จุดปากคลองพัทธสีมา 2 ไปตามทิศตะวันออกตามแนวคลองพัทธสีมา ไปสิ้นสุด ณ แยกคลองพัทธสีมา ณ จุด พีเจ 810999 ระยะทาง 2,500 เมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับหมู่ที่ 5 หมู่ที่ 6 โดยเริ่มที่จุดแยกคลอง ณ จุดพีเจ 810999 ไปตามทิศใต้ ตามแนวคลองพัทธสีมา 1 ไปสิ้นสุด ณ จุดท่อระบายน้ำบ้านหัวโรม ณ จุด พีเจ 820983 รวมระยะทาง 1,500 เมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 9 โดยเริ่มที่จุด พีเจ 820983 ไปตามถนนสายบ้านสระนอก - เสารัง ไปสิ้นสุด ณ จุดแยกถนนสาย นศ. 3030 ณ จุดพีเจ 731985 รวมระยะทาง 800 เมตร ไปทางทิศเหนือตามถนนสาย นศ.3030 ไปสิ้นสุด ณ จุดต่อคลองบางกอก ที่จุด พีเจ 731985 รวมระยะทาง 1,000 เมตร และไปต่อจุดพีเจ 755991 ไปทางทิศตะวันตก ตามทางสาธารณะบางกอกไปสิ้นสุดจุด พีเจ 539001 ที่คลองเขตเชียงใหญ่ รวมระยะทาง 3,000 เมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับคลองเขตเชียงใหญ่ ณ จุด พีเจ 539001 รวมระยะทาง 1,000 เมตร ไปตามคลองเขตทางทิศเหนือสิ้นสุด ณ จุด พีเจ 575009 ทางแยกคลองพัทธสีมา

หมู่ที่ 5 บ้านด่าน

ทิศเหนือ ติดต่อหมู่ที่ 3 และคลองปากพั่ง - หัวไทร ณ จุด พีเจ 8990137 โดยเริ่มที่จุดปากคลองพัทธสีมา 1 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตามแนวคลองปากพั่ง - หัวไทร ณ จุด พีเจ 013020 ระยะทาง 2,000 เมตร ติดต่อกับคลองปากพั่ง - หัวไทร

ทิศตะวันออก โดยเริ่มจากโค้งคลองปากพั่ง - หัวไทร ณ จุดพีเจ 01320 ไปทางทิศใต้ตามแนวคลองปากพั่ง - หัวไทร ไปสุดเขตหมู่บ้านที่ปากคลองบางเสื่อ ณ จุด พีเจ 999995 รวมระยะทาง 1,500 เมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับหมู่ที่ 6 ณ จุด พีเจ 999995 ปากคลองบางเสื่อไปทางทิศตะวันตกตามแนวลำธารสาธารณะสิ้นสุดที่จุด คลองพัทธสีมา 1 ณ จุด พีเจ 831997 รวมระยะทาง 2,300 เมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับหมู่ที่ 4 หมู่ที่ 3 โดยเริ่มจากจุดพีเจ 831997 ที่ปากคลองบางเสื่อ เชื่อมต่อคลองพัทธสีมา 1 ไปตามแนวคลองพัทธสีมา 1 ไปสิ้นสุดที่ปากคลองพัทธสีมา 1 ณ จุด พีเจ 999995 รวมระยะทาง 2,300 เมตร

หมู่ที่ 6 บ้านบางพุด

ทิศเหนือ ติดต่อหมู่ที่ 5 โดยเริ่มจากจุดปากคลองบางเสื่อเชื่อมต่อคลองพัทธสีมา ณ จุด พีเจ 831997 ไปตามลำรางบางเสื่อ ไปทางทิศตะวันออกสิ้นสุด ณ จุดปากคลองบางเสื่อ ณ จุดพีเจ 999995 รวมระยะทาง 2,300 เมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับคลองปากพั้ง – หัวไทร ณ จุดพีเจ 999995 ไปทางทิศใต้ตามคลองปากพั้ง – หัวไทร ไปสิ้นสุด ณ จุด พีเจ 992986 ที่จุดเส้นทางสาธารณะหมู่บ้าน รวมระยะทาง 2,000 เมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับพื้นที่ หมู่ที่ 8 โดยเริ่มจากจุด พีเจ 992986 ไปตามทางสาธารณะและขอบลำรางคูน้ำไปทางทิศตะวันตก บรรจบคลองพัทธสีมา ณ จุด พีเจ 812991 รวมระยะทาง 3,000 เมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับพื้นที่ หมู่ที่ 4 ณ จุด พีเจ 831997 ไปตามคลองพัทธสีมา 1 ระยะทาง 1,200 เมตร ไปบรรจบที่จุด พีเจ 812291 โดยมีคูน้ำคั่นระหว่าง 2 หมู่บ้าน

หมู่ที่ 7 บ้านเสาธง

ทิศเหนือ โดยเริ่มที่จุด พีเจ 539001 ไปทางทิศตะวันออก ตามเขตลำรางสาธารณะคลองบางกอก บรรจบถนน รพช.3030 ณ จุด พีเจ 755991 ระยะทาง 3,000 เมตร

ทิศตะวันออก โดยเริ่มที่จุด พีเจ 755991 ไปทางทิศใต้ ตามถนน รพช. นศ.3030 บรรจบแนวเขตตำบลนางนบที่จุด พีเจ 718696 ระยะทาง 3,000 เมตร

ทิศใต้ โดนเริ่มที่จุด พีเจ 718696 ไปตามทางทิศตะวันตก ตามทางสาธารณะบรรจบคลองเขตเชียงใหม่ ที่จุด พีเจ 455978 ระยะทาง 2,800 เมตร

ทิศตะวันตก โดนเริ่มที่จุด พีเจ 455978 ไปตามทางทิศเหนือตามแนวคลองเขตเชียงใหม่ ที่จุด พีเจ 539001 ระยะทาง 2,500 เมตร

หมู่ที่ 8 บ้านสระนอก

ทิศเหนือ โดยเริ่มที่จุดติดต่อกับหมู่ที่ 6 ณ จุด พีเจ 812991 ไปทางทิศตะวันออกตามแนวคูน้ำส่งน้ำและทางสาธารณะ บรรจบคลองปากพั้ง – หัวไทร ณ จุด พีเจ 992986 ระยะทาง 3,000 เมตร

ทิศตะวันออก โดยเริ่มที่จุด พีเจ 992986 ไปทางทิศใต้ตามคลองปากพั้ง – หัวไทร บรรจบที่จุดปากคลองบางนบ ณ จุด พีเจ 017966 ระยะทาง 2,000 เมตร

ทิศใต้ โดยเริ่มจุด พีเจ 910976 ปากคลองบางนบ บรรจบ ณ จุดปากลำรางคูน้ำที่จุด พีเจ 910976 ระยะทาง 1,500 เมตร

ทิศตะวันตก โดยเริ่มจากจุด พีเจ 910976 ไปทิศเหนือลำรางคูน้ำที่จุด พีเจ 928972 ระยะทาง 400 เมตร และไปทางทิศตะวันตกระยะทาง 1,000 เมตร และบรรจบคลองพัทธสีมา ณ จุด พีเจ 818975 และทางทิศเหนือบรรจบกับพื้นที่หมู่ที่ 6 ณ จุด พีเจ 812997 ระยะทาง 1,000 เมตร

หมู่ที่ 9 บ้านหัวแค

ทิศเหนือ โดยเริ่มที่จุด พีเจ 731985 ไปทางทิศตะวันออกตามถนนสายบ้านเสาธง - บ้านสระนอก บรรจบคลองพัทธสีมา ณ จุด พีเจ 820983 ระยะทาง 800 เมตร

ทิศตะวันออก โดยเริ่มที่จุด พีเจ 820983 ไปทางทิศใต้ ตามแนวคลองพัทธสีมา 1 ระยะทาง 500 เมตร และไปทางทิศตะวันออกตามลำรางส่งน้ำ ณ จุดพีเจ 928986 ระยะทาง 1,000 เมตร และไปทางทิศใต้ตามลำรางบรรจบคลองบางนบ ณ จุด พีเจ 918976 ระยะทาง 400 เมตร

ทิศใต้ โดยเริ่มจากจุด พีเจ 918976 ไปทางทิศตะวันตกตามแนวคลองบางนบและทางสาธารณะแนวเขตตำบลบรรจบถนน รพช. นศ. 3030 จุดที่พีเจ 718969 ระยะทาง 1,500 เมตร

ทิศตะวันตก โดยเริ่มที่จุด พีเจ 718969 ไปทางทิศเหนือตามถนน รพช. นศ. 3030 บรรจบทางแยกบ้านเสาธง ณ จุดพีเจ 731985 ระยะทาง 2,000 เมตร

2.2.1.6 ประชากร ทั้งสิ้น 3,167 คน แยกเป็นชาย 1,586 คน หญิง 1,581 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 83.34 คน/ ตร.กม. มีจำนวนครัวเรือน 767 ครัวเรือน

ตารางแสดง จำนวนประชากร ข้อมูลตามประชากรที่มีอยู่จริง

หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
1	41	54	69	123
2	52	106	98	204
3	102	150	175	325
4	125	242	232	474
5	46	105	107	212
6	47	94	82	176
7	72	140	101	241
8	45	121	98	219
9	33	57	65	122
รวม	563	1,069	1,027	2,096

ตาราง 2.1 แสดงจำนวนประชากรแยกตามอายุ
ที่มา ข้อมูลจาก จปฐ. ปี 2552

ช่วงอายุ	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปีเต็ม	11	6	17
1 ปีเต็ม - 2 ปีเต็ม	16	15	31
3 ปีเต็ม - 5 ปีเต็ม	36	34	70
6 ปีเต็ม - 11 ปีเต็ม	94	88	182
12 ปีเต็ม - 14 ปีเต็ม	79	56	135
15 ปีเต็ม - 17 ปีเต็ม	55	50	105
18 ปีเต็ม - 49 ปีเต็ม	450	408	858
50 ปีเต็ม - 60 ปีเต็ม	119	112	231
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	209	258	467
รวมทั้งหมด	1,069	1,027	2,096

ตาราง 2.2 แสดงจำนวนประชากร ตามทะเบียนราษฎร
ที่มา ข้อมูลจาก จปฐ. ปี 2552

หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
1	70	105	117	222
2	67	145	129	274
3	120	233	257	490
4	164	333	345	678
5	70	169	153	322
6	60	142	123	265
7	91	174	178	352
8	81	163	169	332
9	44	122	110	232
รวม	767	1,586	1,581	3,167

ตาราง 2.3 แสดงจำนวนครัวเรือน ตามทะเบียนราษฎร

ที่มา จากข้อมูล เดือน เมษายน 2553 สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

2.2.2. สภาพทางเศรษฐกิจ

2.2.2.1 อาชีพ ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม มีอาชีพทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักคือ ทำนาข้าว ไร่นาสวนผสม และเลี้ยงกุ้งกุลาดำ อาชีพรอง รับจ้างทั่วไป

2.2.2.2 หน่วยธุรกิจในพื้นที่ อบต.

- โรงเรียน 4 แห่ง

2.2.3 สภาพทางสังคม

2.2.3.1 การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง (ขยายโอกาส)
- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง (กศน.)
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง (กรมการพัฒนาชุมชน)
- ศูนย์เด็กเล็กในวัด 2 แห่ง (กรมการศาสนา)
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน / ห้องสมุดประชาชน 6 แห่ง

2.2.3.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด/สำนักสงฆ์ 4 แห่ง

2.2.3.3 สาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 1 แห่ง
- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100

2.2.3.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจ - แห่ง
- ที่พักสายตรวจ 1 แห่ง

2.2.4 การบริการพื้นฐาน

2.2.4.1 การคมนาคม

- มีถนนลาดยางประมาณ 14กม. อยู่ในความรับผิดชอบของ อบจ.

นครศรีธรรมราช ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ประมาณ 2.824กม. อยู่ในความรับผิดชอบของส่วน
โยธา และรพช. ถนนลูกรัง ประมาณ 2.8กม. และถนนดินเหนียว ประมาณ 4.7กม.

2.2.4.2 การโทรคมนาคม

- ที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชน จำนวน 1 แห่ง
- สถานีโทรคมนาคมอื่นๆ(โทรศัพท์สาธารณะ) จำนวน 6 แห่ง

2.2.4.3 การไฟฟ้า

- ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม มีน้ำประปาบริการ มี 4 หน่วยผลิต
ตั้งอยู่หมู่ที่ 1,2 และ 4,6 ตำบลท่าซอม อำเภอ หัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำการผลิต
น้ำประปาวันละ 432 ลูกบาศก์เมตร

หน่วยจ่ายน้ำที่ 1 เสือหึ่ง	จ่ายหมู่ที่ 1	จำนวน 34 ครั้วเรือน
หน่วยจ่ายน้ำที่ 2 พัทธสีมา	จ่ายหมู่ที่ 3,4,7	จำนวน 177 ครั้วเรือน
หน่วยจ่ายน้ำที่ 3 บางพูด	จ่ายหมู่ที่ 2,6,8	จำนวน 94 ครั้วเรือน

- หน่วยจ่ายน้ำที่ 4 ท่าเสริม จ่ายหมู่ที่ 2,3 จำนวน 56 คร้วเรือน
- ปริมาณที่ส่งจ่ายในแต่ละวัน 432 ลูกบาศก์เมตร
 - ปริมาณการใช้น้ำของประชาชนเท่ากับ 100 ลิตรต่อคนต่อวัน

2.2.4.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ,ลำห้วย 4 สาย
- บึง,หนองและอื่นๆ - แห่ง

2.2.4.5 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- บ่อน้ำตื้น 9 แห่ง

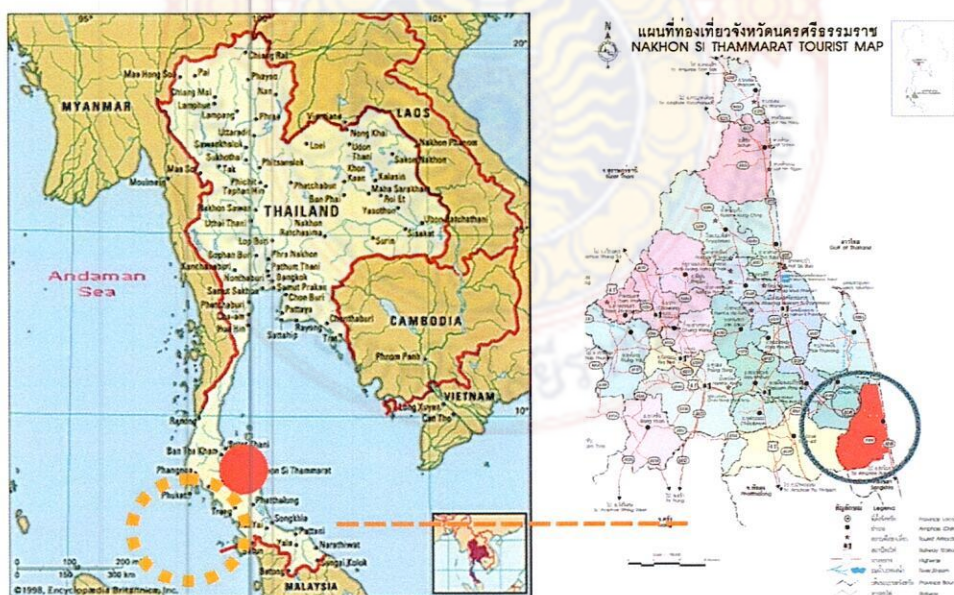
2.2.5 ข้อมูลอื่นๆ

2.2.5.1 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

- ทรัพยากรน้ำ 1. มีแม่น้ำปากพอง – หัวไทร ไหลผ่านด้านทิศตะวันออก
- 2. มีคลอง 3 สาย คือ คลองพัทธรสีมา, คลองอาทิตย์และคลองเสื่อหิง

2.2.5.2 มวลชนจัดตั้ง

- ลูกเสือชาวบ้าน 2 รุ่น 80 คน
- สมาชิก อปพร. จำนวน 25คน
- สมาชิกหนึ่งทีมกู้ชีพกู้ภัย จำนวน 10 คน
- อื่นๆ อปพ. 2 รุ่น 100 คน

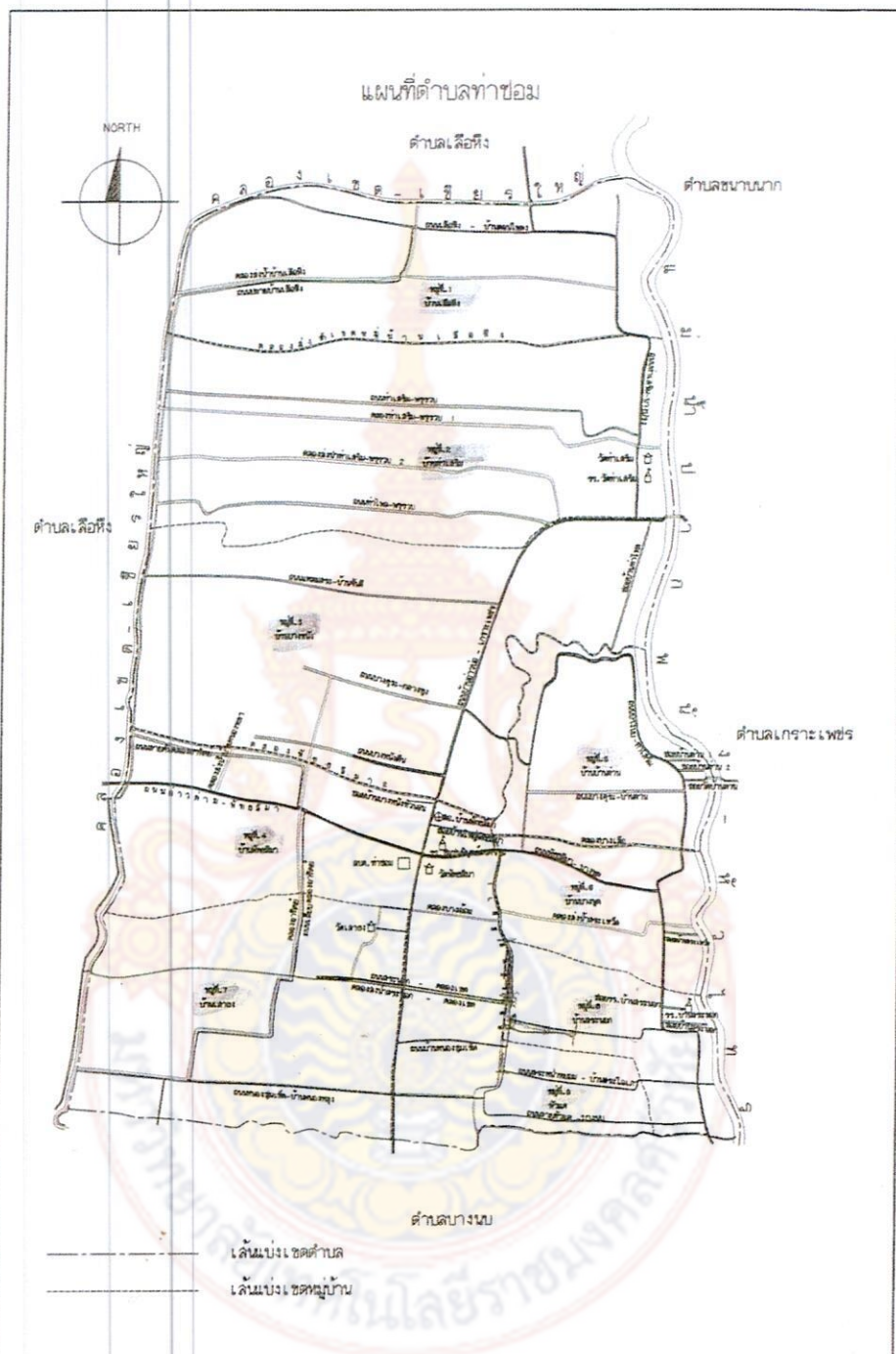

อำเภอหัวไทร

ภาพที่ 2.1 แสดงแผนที่ตำบลท่าชอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา <http://maps.google.co.th/maps>

ภาพแสดงขอบเขตตำแหน่งหมู่บ้านทั้งหมดของ ตำบลท่าซ่อม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 2.2 แสดงขอบเขตตำแหน่งหมู่บ้านทั้งหมดของ ตำบลท่าซ่อม อำเภอหัวไทร
จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซ่อม

2.3. พื้นที่อาณาเขตของหมู่บ้านที่ทำการศึกษารือนพื้นถิ่น ตำบลหัวไทร

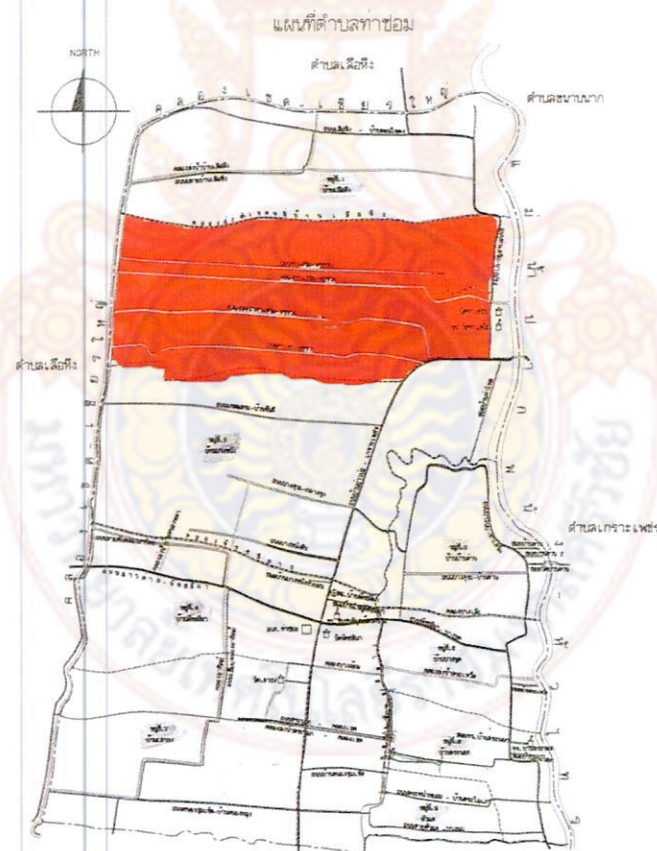
2.3.1. หมู่ 2 บ้านท่าเสริม ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่ที่ 1 ตำบลท่าซอม โดยมีเส้นแบ่งเป็นทางสาธารณะ เริ่มจากจุด พี เจ 646029 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปทางเส้นทางสาธารณะสิ้นสุดที่คลองปากพ่อง-หัวไทร ที่จุด พี เจ 897031 รวมระยะทางด้านทิศเหนือประมาณ 3,000 เมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับคลองปากพ่อง-หัวไทร โดยเริ่มที่จุด พี เจ 897031 ไปทางทิศใต้ สิ้นสุดที่สะพาน คสล. บ้านท่าเสริม ที่จุด พี เค 925020 รวมระยะทางด้านทิศตะวันออกประมาณ 1,500 เมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับหมู่ที่ 3 ตำบลท่าซอม โดยเริ่มที่จุดพิกัด พี เจ 925029 ไปทางถนนลาดยาง นศ.3030 ระยะทาง 1,000 เมตร และทางสาธารณะบรรจบคลองเขตเชียงใหม่ ที่จุด พี เจ 618020 ระยะทาง 2,700 เมตร

ทิศตะวันตก โดยเริ่มจากจุดที่ พี เจ 618020 ไปตามคลองเขตเชียงใหม่ ทางทิศเหนือที่จุด พี เจ 646029 ระยะทาง 1,700 เมตร

ภาพที่ 2.3 แสดงขอบเขตพื้นที่หมู่ 2 บ้านท่าเสริม ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม

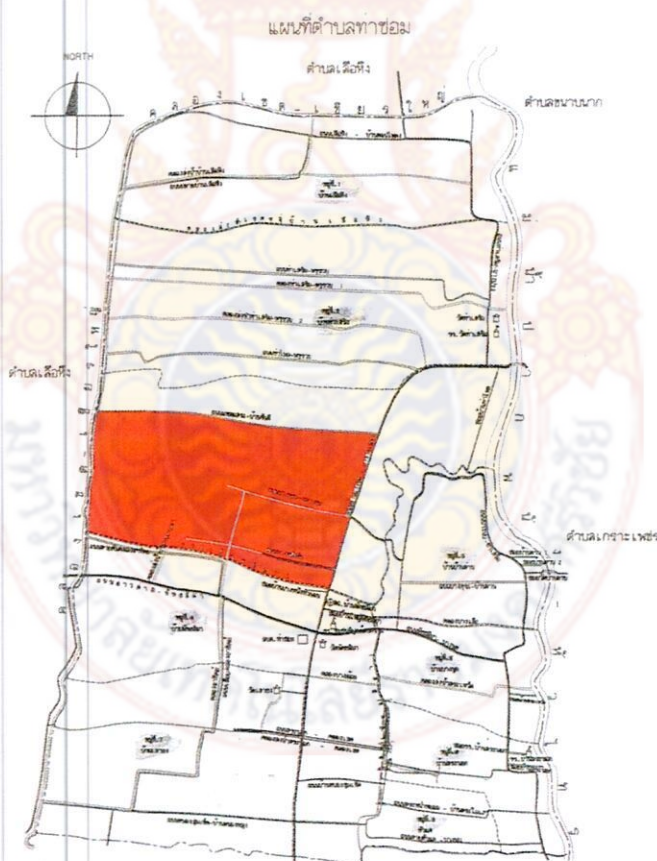
2.3.2. หมู่ 3 บ้านบางหนึ่ง ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศเหนือ ติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 2 โดยเริ่มที่จุด พี เจ 618020 ไปทางทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือ ตามเส้นทางสาธารณะบางส่วนและแนวถนนสาย นศ.3030 อ่าวบ่อ-เกาะ เพชร สิ้นสุดที่จุด พี เจ 925020 ที่สะพาน คสล. ข้ามคลองหัวไทร - ปากหนึ่ง รวมระยะทาง 3,700 เมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 5 โดยเริ่มที่จุด พี เจ 925020 ไปทางทิศใต้ ตาม แนวคลองปากหนึ่ง-หัวไทร ระยะทาง 700 เมตร และไปตามลำคลองพัทธสีมา สิ้นสุดที่จุด พี เจ 810999 รวมระยะทาง 2,500 เมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 4 โดยเริ่มที่จุด พี เจ 810999 ไปตามแนวคลองพัทธสีมา 1 ทางทิศตะวันตก ไปสิ้นสุดที่จุด พี เจ 474009 ณ จุดคลองเขต รวมระยะทางตามแนวคลอง พัทธสีมา 2 เป็นระยะทาง 2,500 เมตร

ทิศตะวันตก โดยเริ่มที่จุด พีเจ 575009 ติดต่อกับคลองเชียงใหญ่ไปทางทิศเหนือ ไป สิ้นสุดที่จุด พีเจ 618020 รวมระยะทาง 1,000 เมตร

ภาพที่ 2.4 แสดงขอบเขตพื้นที่หมู่ 3 บ้านบางหนึ่ง ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม

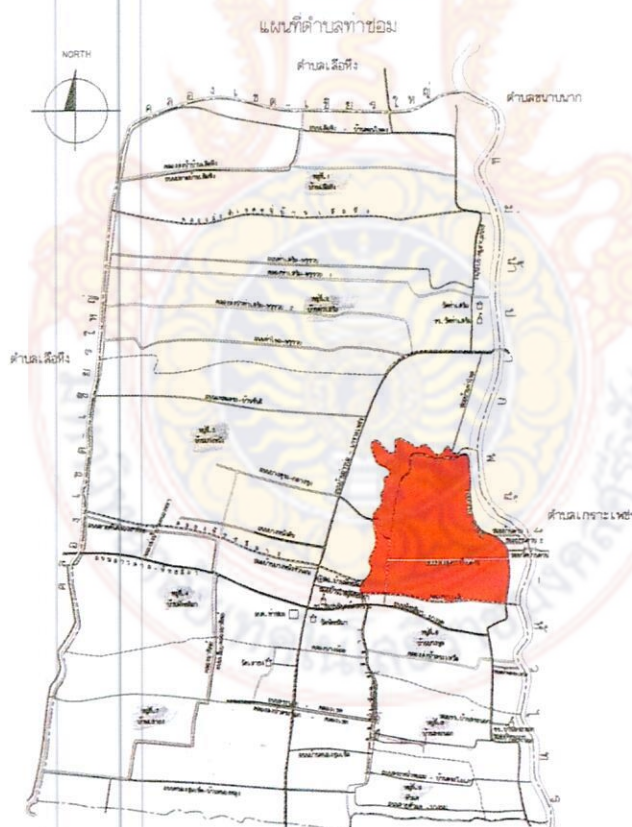
2.3.3. หมู่ 5 บ้านด่าน ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศเหนือ ติดต่อหมู่ที่ 3 และคลองปากพ่อง – หัวไทร ณ จุด พีเจ 8990137 โดยเริ่มที่จุดปากคลองพัทสี่มา 1 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตามแนวคลองปากพ่อง – หัวไทร ณ จุด พีเจ 013020 ระยะทาง 2,000 เมตร ติดต่อกับคลองปากพ่อง – หัวไทร

ทิศตะวันออก โดยเริ่มจากโค้งคลองปากพ่อง – หัวไทร ณ จุดพีเจ 01320 ไปทางทิศใต้ตามแนวคลองปากพ่อง – หัวไทร ไปสุดเขตหมู่บ้านที่ปากคลองบางเสื่อ ณ จุด พีเจ 999995 รวมระยะทาง 1,500 เมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับหมู่ที่ 6 ณ จุด พีเจ 999995 ปากคลองบางเสื่อไปทางทิศตะวันตกตามแนวลำธารสาธารณะสิ้นสุดที่จุด คลองพัทสี่มา 1 ณ จุด พีเจ 831997 รวมระยะทาง 2,300 เมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับหมู่ที่ 4 หมู่ที่ 3 โดยเริ่มจากจุดพีเจ 831997 ที่ปากคลองบางเสื่อ เชื่อมต่อคลองพัทสี่มา 1 ไปตามแนวคลองพัทสี่มา 1 ไปสิ้นสุดที่ปากคลองพัทสี่มา 1 ณ จุด พีเจ 999995 รวมระยะทาง 2,300 เมตร

ภาพที่ 2.5 แสดงขอบเขตพื้นที่หมู่ 5 บ้านด่าน ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม

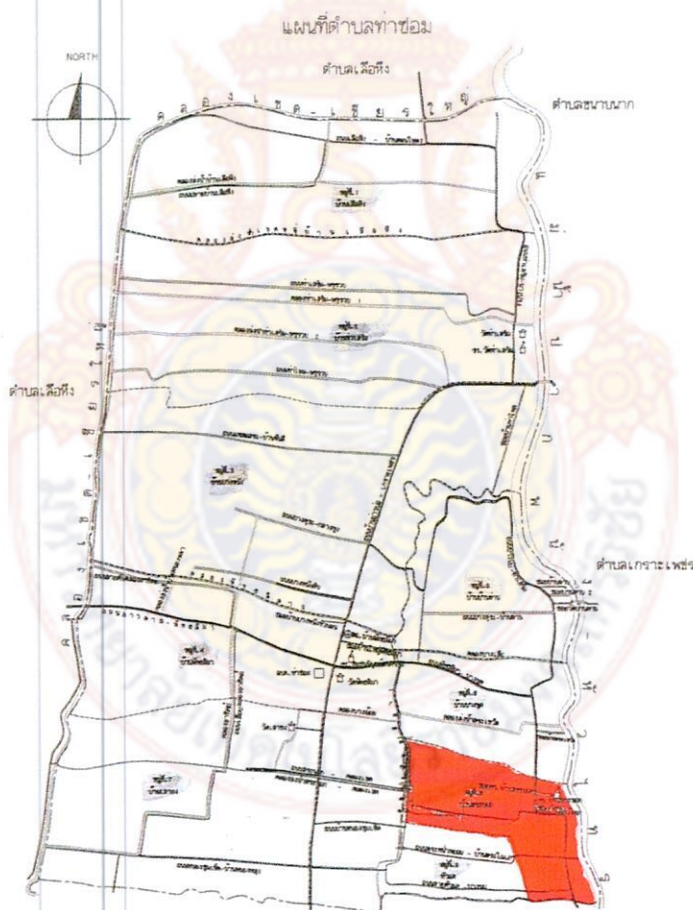
2.3.4. หมู่ 8 บ้านสระนอก ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศเหนือ โดยเริ่มที่จุดติดต่อกับหมู่ที่ 6 ณ จุด พิกัด 812991 ไปทางทิศตะวันออกตามแนวคูน้ำและทางสาธารณะ บรรจบคลองปากพ่อง – หัวไทร ณ จุด พิกัด 992986 ระยะทาง 3,000 เมตร

ทิศตะวันออก โดยเริ่มที่จุด พิกัด 992986 ไปทางทิศใต้ตามคลองปากพ่อง – หัวไทร บรรจบที่จุดปากคลองบางนบ ณ จุด พิกัด 017966 ระยะทาง 2,000 เมตร

ทิศใต้ โดยเริ่มจุด พิกัด 910976 ปากคลองบางนบ บรรจบ ณ จุดปากลำรางคูนาที่จุด พิกัด 910976 ระยะทาง 1,500 เมตร

ทิศตะวันตก โดยเริ่มจากจุด พิกัด 910976 ไปทิศเหนือลำรางคูนาที่จุด พิกัด 928972 ระยะทาง 400 เมตร และไปทางทิศตะวันตกระยะทาง 1,000 เมตร และบรรจบคลองพัทธ์สีมา ณ จุด พิกัด 818975 และทางทิศเหนือบรรจบกับพื้นที่หมู่ที่ 6 ณ จุด พิกัด 812997 ระยะทาง 1,000 เมตร

ภาพที่ 2.6 แสดงขอบเขตพื้นที่หมู่ 8 บ้านสระนอก ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม

บทที่ 3

ลักษณะเรือนพื้นถิ่น ต.ท่าซอม อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช

การศึกษาเรือนพื้นถิ่นของชาวไทยแทบภาคใต้โครงการวิจัยนี้ ได้ศึกษาบริเวณ ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากบริเวณนี้เป็นชุมชนที่มีเรือนพื้นถิ่นค่อนข้างมากและยังคงรูปแบบเรือนเก่าที่หาได้ยากในปัจจุบัน เรือนลักษณะดังกล่าว ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาลักษณะเรือนด้าน ประเภท รูปแบบของเรือน และการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในตัว โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเรือนตัวอย่างดังนี้

1. เรือนพื้นถิ่นชั้นเดียว
2. เรือนพื้นถิ่น 2 ชั้น

เบื้องต้นสามารถเลือกเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์การพิจารณาได้ดังนี้

1. เรือนพื้นถิ่นชั้นเดียว

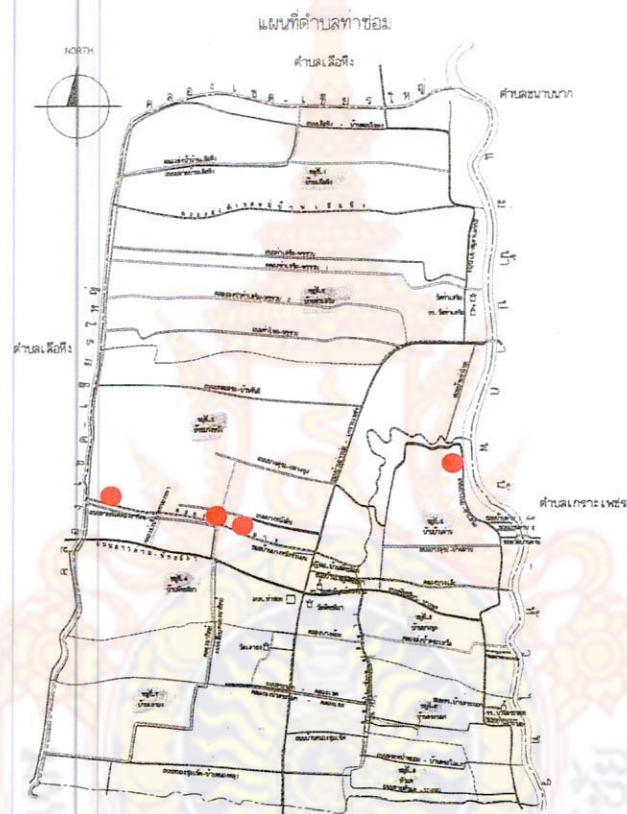
ภาพที่ 3.1 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือนกรณีศึกษาทั้งหมดจำนวน 5 เรือน

ที่มา จากผู้ศึกษาวิจัย

แสดงตำแหน่งกรณีศึกษาเรือนพื้นถิ่นชั้นเดียวดังนี้

- 1.1 บ้านเลขที่ 98/1 หมู่ 3 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.2 บ้านเลขที่ 80 หมู่ 8 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.3 บ้านเลขที่ 18 หมู่ 3 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.4 บ้านเลขที่ 11 หมู่ 3 บ้านท่าไพร ตำบล ท่าซอม อำเภอ หัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช
- 1.5 บ้านเลขที่ 18 ม. 2 ต.ท่าซอม อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช

2. เรือนพื้นถิ่น 2 ชั้น

ภาพที่ 3.2 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือนกรณีศึกษาทั้งหมด 4 เรือน
ที่มา จากผู้ศึกษาวิจัย

แสดงตำแหน่งกรณีศึกษาเรือนพื้นถิ่น 2 ชั้นเดี่ยวดังนี้

- 2.1 บ้านเลขที่ 16 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.2 บ้านเลขที่ 20 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.3 บ้านเลขที่ 34 หมู่ 5 บ้านด่าน ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.4 บ้านเลขที่ 32 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษาเรือนตัวอย่าง

1. เรือนพื้นถิ่นชั้นเดียว

กรณีศึกษา เรือนพื้นถิ่นชั้นเดียวของตำบลท่าซอมนั้น จะเห็นได้ว่าบ้านเรือนจะมีอายุเก่าแก่ ส่วนใหญ่มักจะสืบทอดต่อกันมาของปู่ย่าตายาย ถือได้ว่าเป็นมรดกอันมีค่าอย่างยิ่ง เรือนชั้นเดียวมีลักษณะการแบ่งใช้พื้นที่ของเรือนออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่บริเวณหน้าบ้าน ใต้มักใช้เป็นพื้นที่สัญจรไปมาและพื้นที่เก็บวางสิ่งของเช่นอ่างน้ำเป็นต้น ขานหน้าบ้าน ใช้เป็นพื้นที่นั่งเล่นสนทนาระหว่างเพื่อนบ้านและเป็นที่รับแขกของคนสนิทที่ไม่มีพิธีหรือต่องอะไรมากมาย ส่วนรับแขก มักจะใช้นานๆครั้ง เพราะส่วนใหญ่จะนั่งคุยและรับแขกตรงบริเวณขานหน้าบ้าน บริเวณโถงภายในบ้านจะมีโถงใช้สำหรับเป็นทางเดิน และเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสะดวกในการใช้สอยของพื้นที่อื่นๆ ห้องนอน ส่วนใหญ่จะมี 2 ห้อง บางหลังมีห้องเดียว ส่วนพื้นที่ทำครัวจะมีทั้งภายในตัวเรือนและบางหลังมีภายนอกตัวเรือนด้วย พื้นที่เก็บของ มักจะเป็นยุ้งข้าวมาก่อน แต่ปัจจุบันกลายเป็นที่เก็บของ ห้องน้ำ มักจะเป็นพื้นคอนกรีตและส่วนใหญ่จะมีการปรับปรุงทั้งสิ้น

กรณีศึกษาที่ 1.1 บ้านเลขที่ 98/1 หมู่ 3 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3.3 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือน และภาพถ่ายอารีย์ และตาเพียน ครูชจ๋อน ผู้ให้สัมภาษณ์
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ข้อมูลพื้นฐาน

เจ้าของบ้าน	ตาเพียน ครูชจ๋อน อายุ 75 ปี
สร้างเมื่อ	พ.ศ.2504
อายุเรือนประมาณ	50 ปี
ศาสนา	พุทธ
จำนวนผู้อาศัย	4 คน
อาชีพ	ทำนา

ลักษณะทางกายภาพ

ความเป็นมาของบ้าน

เพียน ครุฑจ๋อน (สัมภาษณ์) กล่าวว่าเมื่อก่อนบ้านหลังนี้ได้อยู่บริเวณ ทำยนาและต่อมาคุณตาเพียนก็ได้ย้ายบ้านหลังนี้มาอยู่บริเวณริมถนนแต่เมื่อก่อนจะเป็นถนนแดง และวิธีการย้ายบ้านของคุณตานั้น ใช้วิธีการย้ายบ้านคือ ถ้วนน้ำเพราะเวลาฤดูฝนจะมีน้ำท่วมมากประมาณ 1 เมตร กว่าๆตาก็ได้ย้ายบ้านมาโดยใช้เรือแต่ตางจะนำดินเสาบ้านมาวางก่อนแล้วก็นำเรือ 3 ลำมาสอดใต้บ้านแล้วนำมาตั้งที่ใหม่ ซึ่งมีระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตรเนื้อที่ของบ้านที่มาตั้งใหม่มีเนื้อที่ 1 ไร่กว่าๆซึ่งบ้านหลังนี้มีอายุประมาณ 50 ปี

การปรับปรุง

ได้มีการเปลี่ยนหลังคาด้านหลังบางส่วนจากกระเบื้องดินเผาเป็นกระเบื้องลอนคู่ และได้มีการต่อเติมส่วนของชานพักหน้าบ้านและส่วนบริเวณที่จอดรถ

วัสดุหลักในการก่อสร้าง

- พื้น เป็นพื้นไม้กระดาน
- ผนัง ทำด้วยไม้กระดาน (ไม้ยางแดง) ตีเป็นแนวยาวจากล่างขึ้นบน
- ประตู เป็นประตูบานเฟี้ยม
- หน้าต่าง เป็นหน้าต่างไม้เปิดคู่
- โครงหลังคา เป็นโครงไม้ทั้งหมด
- หลังคา เดิมเป็นกระเบื้องดินเผา ต่อมาได้มีการเปลี่ยนหลังคาบางส่วนทางด้านหลังมาเป็นกระเบื้องลอนคู่

ความเชื่อในการก่อสร้าง

- มีการดูฤกษ์ วันดีในการลงเสา

องค์ประกอบทางด้านโครงสร้าง

การศึกษาลักษณะองค์ประกอบของเรือนร้านคำริมทาง ผู้วิจัยนำเสนอส่วนต่างๆที่ประกอบกันเป็นตัวเรือน โดยเสนอจากส่วนฐานขึ้นไปจนถึงส่วนหลังคาของเรือน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 3.4 แสดงองค์ประกอบของเรือน
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ดินเสา ลักษณะดินเสาทำด้วยคอนกรีตวางบนพื้นดินสูงจากพื้นดินประมาณ 0.50 – 0.70 ม. ใช้รองรับเสาไม้ไม่ให้สัมผัสกับพื้นดิน เนื่องจากเดิมบริเวณดังกล่าวเป็นร่องน้ำทำให้บริเวณนี้มีความชื้นสูง

พื้น ลักษณะพื้นของเรือนเป็นพื้นไม้ทั้งหลัง ใช้ไม้ทั้งแผ่น ส่วนชานหน้าบ้านที่ไว้วางสินค้า จะมีระดับต่ำกว่าพื้นเรือน สูงกว่าพื้นครัว

ผนัง ลักษณะผนังของเรือนส่วนใหญ่จะเป็นผนังไม้ทั้งหลังรอบตัวบ้าน ผนังของบ้าน มี 1 แบบ ก็คือ ผนังที่วางเป็นซ้อนกันจากข้างล่างขึ้นข้างบน ทั้งหลัง

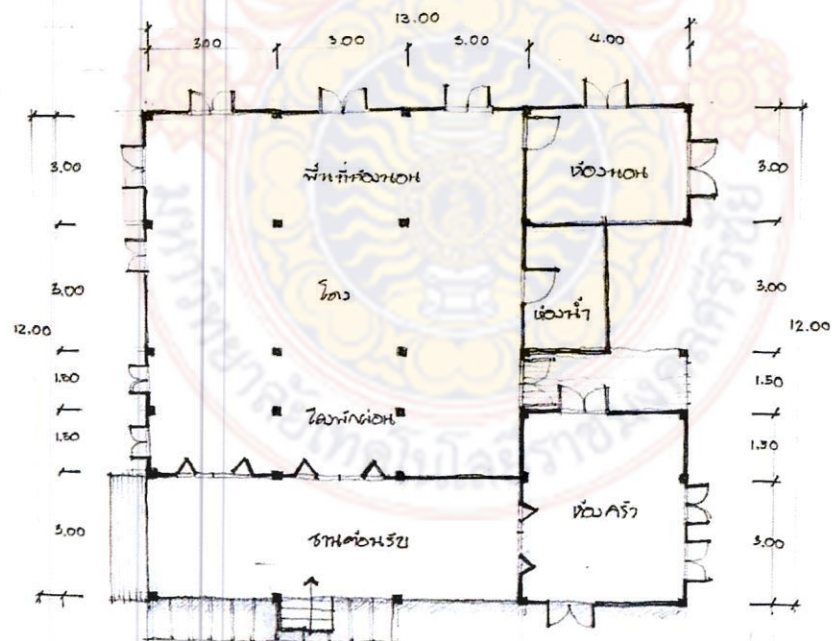
ประตู / หน้าต่าง ลักษณะประตูของเรือน จะเป็นประตูบานเพี้ยม ทำด้วยไม้ทั้งแผ่น ส่วนหน้าต่าง เป็นหน้าต่างไม้ทั้งบาน หน้าต่างจะเป็นหน้าต่างเปิดบานคู่

หลังคา ลักษณะหลังคาของเรือนเป็นหลังทรงปั้นหยาและด้านหน้าเป็นเพิง มุงด้วยกระเบื้องดินเผา และกระเบื้องลอนคู่ โครงสร้างส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหลัง

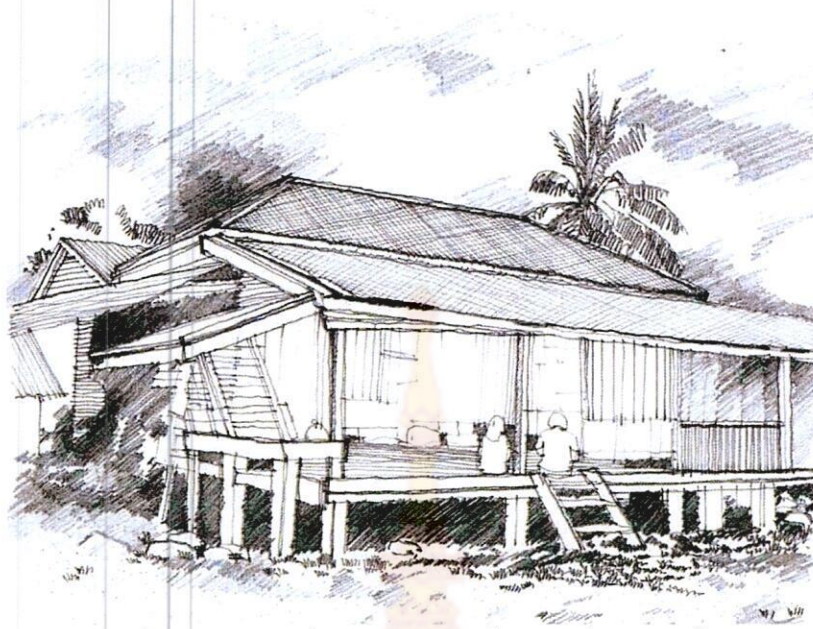
องค์ประกอบทางด้านพื้นที่ใช้สอย

ภาพที่ 3.5 แสดงบริเวณภายใน และภายนอกของเรือน
ที่मा ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ภาพที่ 3.6 แสดงแปลนพื้นเรือนตาเพียน ครูจ้ออัน
ที่मा วรณูธร บัวขึ้น

ภาพที่ 3.7 แสดงทัศนียภาพภายนอกเรือนตาเพียน ครุฑจ๋อน
ที่มา วรรณธร บัวชื่น

กรณีศึกษาที่ 1.2

บ้านเลขที่ 80 หมู่ 8 ตำบล ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัด
นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3.8 แสดงตำแหน่งที่ตั้งเรือน และภาพนายอุสา เขาวนา ผู้ให้สัมภาษณ์
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ข้อมูลพื้นฐาน

เจ้าของบ้าน	นายนุกิจ เขาวนา
สร้างเมื่อ	พ.ศ. 2496
อายุเรือนประมาณ	58 ปี
ศาสนา	พุทธ
จำนวนผู้อาศัย	4 คน
อาชีพ	เลี้ยงกุ้งและทำนา

ลักษณะทางกายภาพ

ความเป็นมาของบ้าน

อุสา เขาวนา (สัมภาษณ์) กล่าวว่าเดิมเป็นบ้านของนายนุกิจ เขาวนา และ นางกัลยา เขาวนา ต่อมาได้เสียชีวิตและได้สืบทอดมาถึงรุ่นลูก และลูกก็ได้มีลูก แต่ต่อมาได้เติบโตและย้ายออกหมดเหลือแต่เพียงนายอุสา เขาวนา ซึ่งเป็นลูกชายของเจ้าของบ้าน มีอาชีพ รับจ้างและทำนา กุ้ง บ้านหลังนี้มีอายุ 58 ปี บ้านหลังนี้เคยโดนพายุ

การปรับปรุง

มีการปรับปรุงทางเข้าบ้านเป็นวัสดุสมัยใหม่

วัสดุหลักในการก่อสร้าง

- พื้น เป็นพื้นไม้กระดาน
- ผนัง ทำด้วยไม้กระดาน (ไม้ตะเคียนทอง) ตีเป็นแนวยาวจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง
- ประตู เป็นประตูบานพับทำด้วยไม้ตะเคียนทอง
- หน้าต่าง เป็นหน้าต่างไม้เปิดคู่
- โครงหลังคา เป็นโครงไม้ทั้งหมด
- หลังคา เดิมทำด้วยกระเบื้องดินเผา สักกะสี

ความเชื่อในการก่อสร้าง

- บันไดจะทำคั่นไว้เป็นเลขคู่

องค์ประกอบทางด้านโครงสร้าง

- กระเบื้องดินเผา รูปทรงของหลังคาทรงปั้นหยาผสมกับจั่ว
- กระเบื้องปูน, ระแนงไม้, จันทัน, ช่อ 2 ชั้น, คาน, เส้า, ตั้ง, ออกไก่, ไม้ไคร้ราแนวตั้ง(แม่ตั้ง),
- ผนัง(ตีซ้อนเกล็ดแนวนอนและแนวตั้ง)
- พื้น ไม้พื้นเข้าลิ้นวางไว้บนคานธรรมดาไม่มีการยึดติดแต่อย่างใด
- ประตู, หน้าต่าง (ใช้ไม้แผ่นเดียว ไม่ต่อไม้) มีลูกกรงเป็นซี่ๆใช้ไม้เหล่านอนในการทำ
- ตง รองรับพื้นปกติ, เส้าใช้ไม้ตะเคียน (มีความยาวจากชั้นล่างขึ้นสู่ชั้นบนโดยไม่มีการ

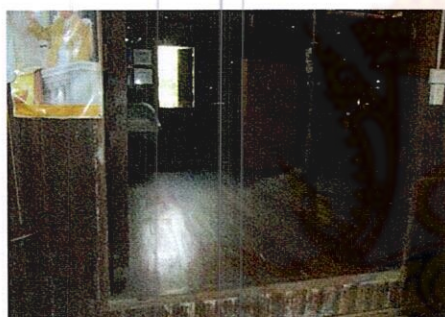
เลื่อยตัดต่อตัดแต่อย่างใด)มีขนาด 0.20 x 0.20 ม.

- ดินเส้า หล่อด้วยคอนกรีตมีฐาน 2 ชั้น ชั้นที่หนึ่งขนาด 0.40 x 0.40 ม. ส่วนชั้นที่ 2 มีขนาด 0.80 x 0.80 ม. แระหล่อขึ้นเป็นเส้าสูงประมาณ 1.00 ม. ขนาด 0.30 x 0.30 ม.

- ช่องลม ตีเป็นระแนงห่างประมาณ 10 ซม. ในแนวตั้ง
- ชายคา ยื่นประมาณ 0.50 ม.

องค์ประกอบทางด้านพื้นที่ใช้สอย

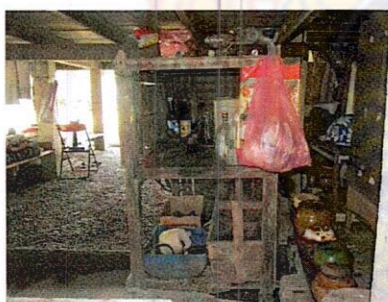
- ชานหน้าบ้าน
- รั้วแขก
- โถงทางเดิน
- นอน 2 ห้อง
- โถง
- เกือบของ
- ครั้ว
- ห้องน้ำ

แสดงส่วนโถงภายในบ้าน

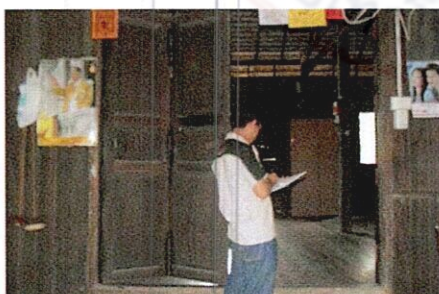
แสดงส่วนโครงหลังคา

แสดงส่วนเกือบของ

แสดงส่วนบริเวณหน้าบ้าน

แสดงส่วนโถงกลางเรือน

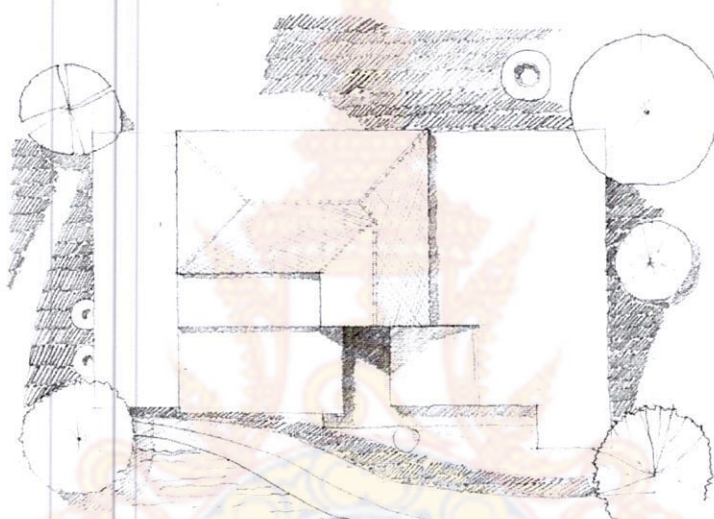
แสดงส่วนครั้ว

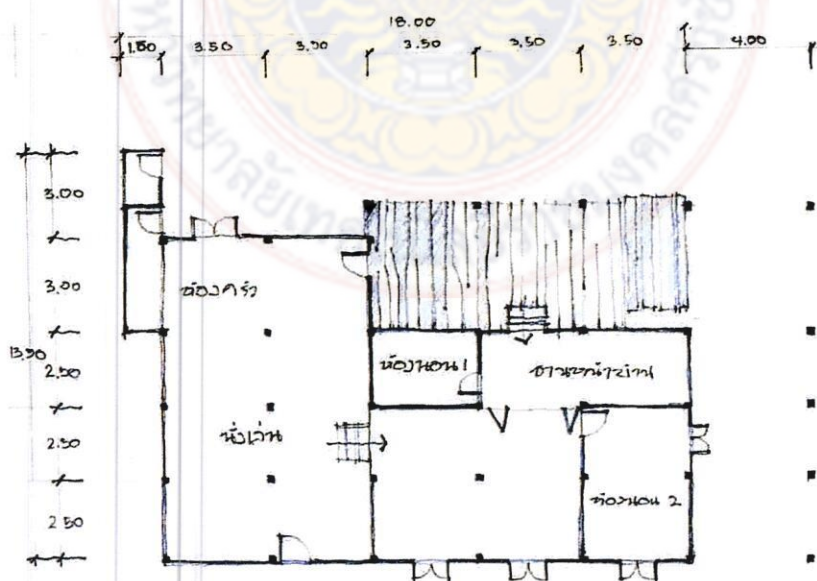
แสดงส่วนภายนอกเรือน

แสดงพื้นที่ทำอาหาร

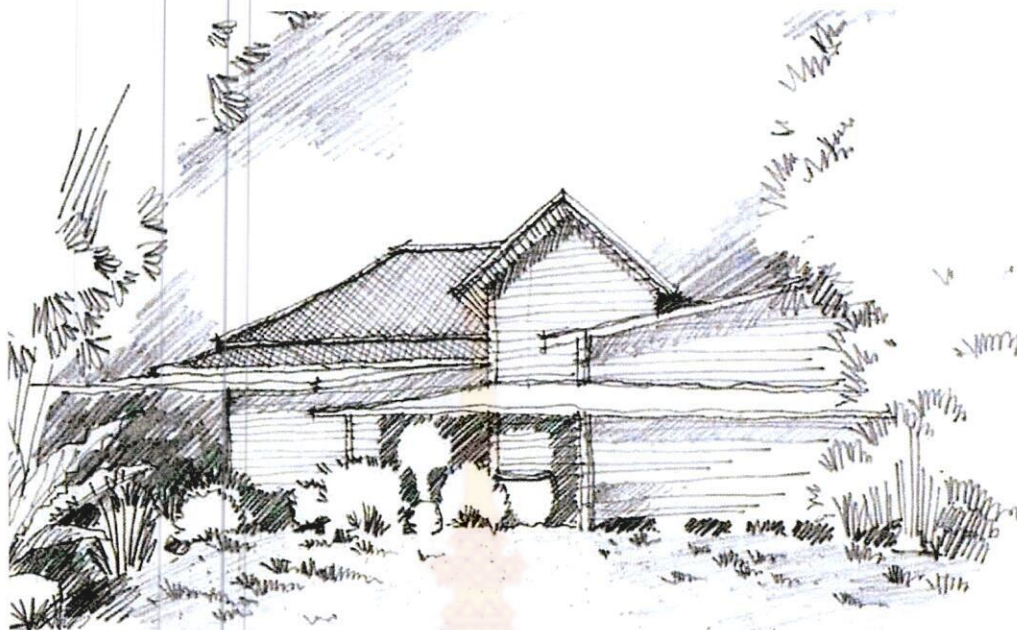
ภาพที่ 3.9 แสดงพื้นที่ใช้สอย
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ภาพที่ 3.10 แสดงผังบริเวณเรือนนายบุญกิจ เขาวานา
ที่มา วรัญธร บัวชื่น

ภาพที่ 3.11 แสดงแปลนพื้นเรือนนายบุญกิจ เขาวานา
ที่มา วรัญธร บัวชื่น

ภาพที่ 3.12 แสดงทัศนียภาพภายนอกเรือนนายบุญกิจ เขาวนา
ที่มา วรัญธร บัวขึ้น

กรณีศึกษาที่ 1.3 บ้านเลขที่ 16 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบล ท่าซอม อำเภอ หัวไทร จังหวัด
นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3.13 แสดงตำแหน่งที่ตั้งเรือน แลพภาพนางวิมล นาคเปรม
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ข้อมูลพื้นฐาน

เจ้าของบ้าน	นางวิมล นาคเปรม	อายุ 47 ปี
อายุเรือนประมาณ	100 กว่า ปี	
ศาสนา	พุทธ	
จำนวนผู้อาศัย	5 คน	
อาชีพ	ค้าขายกุ้งกุลาดำ	

ลักษณะทางกายภาพ

ความเป็นมาของบ้าน

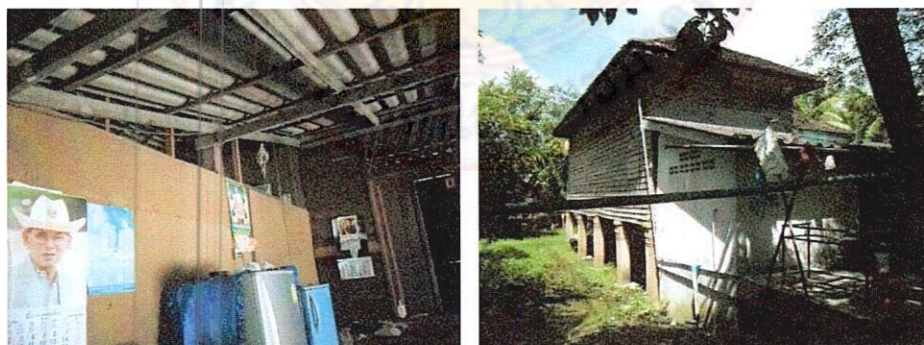
วิมล นาคเปรม (สัมภาษณ์) กล่าวว่า เรือนหลังนี้จากการที่ได้ศึกษาจากการสอบถาม ป้าวิมล ก็ได้ทราบว่า บ้านหลังนี้ป้าวิมลได้รับการตกทอดมาจากคุณปู่ของป้าวิมล ซึ่งบ้านหลังนี้เป็นมรดกตกทอดของคุณพ่อของป้าวิมล และคุณป้าวิมลก็ได้รับต่อมาจากคุณพ่อกีหนึ่ง ทำให้ทราบว่าบ้านหลังนี้มีอายุร่วมร้อยกว่าปี เพราะจากการได้สอบถามป้า ป้าก็ได้บอกว่าบ้านหลังนี้ถูกสร้างมาตั้งแต่คุณปู่ของป้ายังหนุ่มๆ และตอนนี้คุณปู่ของป้าวิมลก็ได้เสียชีวิตไปแล้วหลายปี และตอนที่คุณปู่ของป้าวิมลเสียชีวิตก็อายุ 83 ปีแล้ว จึงทราบได้จากการคาดคะเนก็คิดว่าบ้านหลังนี้มีอายุพอสมควร

บ้านหลังนี้ได้ก่อสร้างขึ้นมาด้วยความร่วมแรงร่วมใจของคนในครอบครัวในสมัยก่อน กล่าวคือ บ้านหลังนี้คุณปู่ของป้าวิมลและญาติๆ ได้ร่วมกันก่อสร้างบ้านหลังนี้ขึ้นมา มิได้มีการจ้างช่างฝีมือใดๆเลยในการก่อสร้าง ไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างก็เป็นไม้ที่ต้องเข้าไปตัดและเก็บสะสมเพื่อที่จะนำมาทำการก่อสร้าง ซึ่งบ้านหลังนี้จะใช้ไม้เนื้อแข็งนั้นหลัง ไม้ที่ใช้ก็จะเป็นไม้ ตะเคียน และไม้เคี่ยมเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีความคงทนต่อสภาพอากาศในบริเวณนั้น

บ้านหลังนี้ถือได้ว่าเป็นบ้านที่มีความประณีตในกาก่อสร้างและเอาใจใส่ในทุกขั้นตอนในการก่อสร้าง บ้านหลังนี้มีความเก่าแก่มาก จึงมีการเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา มีการปรับเปลี่ยนหลังคาบ้าน พื้นบ้าน และถูกต่อเติมพื้นที่การใช้งานไปมากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามยังมีความงามของงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหลงเหลือไว้ให้ลูกหลานรุ่นหลังได้เห็นและศึกษาองค์ประกอบของบ้านได้อีกมาก

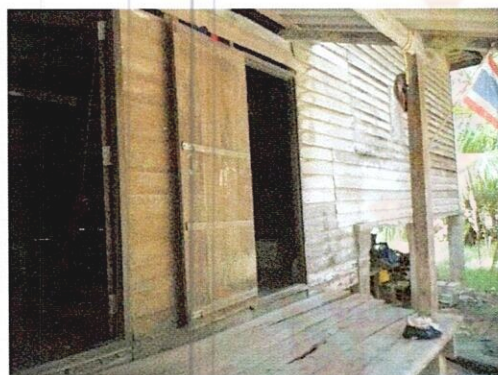
การปรับปรุง

บ้านหลังนี้ได้มีการปรับปรุงและต่อเติมและดัดแปลง เช่น หลังคาเมื่อก่อนหลังคาจะใช้กระเบื้องพิมพ์พอง พื้นไม้บางส่วน จากเดิมเป็นไม้ตะเคียน ก็เปลี่ยนมาเป็นไม้เคี่ยม และส่วนที่ต่อเติมก็จะเป็นส่วนของห้องน้ำ ส่วนของห้องครัว และมีการกันห้องเพิ่ม และบ้านหลังนี้ได้มีการปรับลดขนาดให้เล็กลงอีกด้วย

ภาพที่ 3.14 แสดงลักษณะส่วนที่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

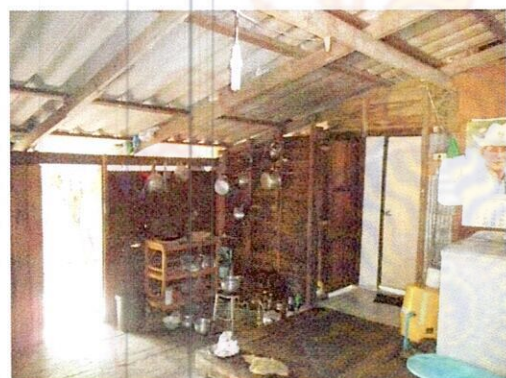
- ครีวนอกตัวเรือน ขนาด 1.50 x 7.00 ม.
- ชักล้าง ขนาด 1.50 x 3.50 ม.
- โถงชั้น 2 ขนาด 9.00 x 11.50 ม.
- ห้องนอนชั้น 2 ขนาด 3.50 x 3.00 ม.
- ระเบียง ขนาด 7.00 x 1.00 ม.
- บันได รูปตัว L ทั้งหมด 19 ขั้น ลูกตั้งประมาณ 18 ซม. ลูกนอนประมาณ 20 ซม.

แสดงส่วนชานด้านหน้า

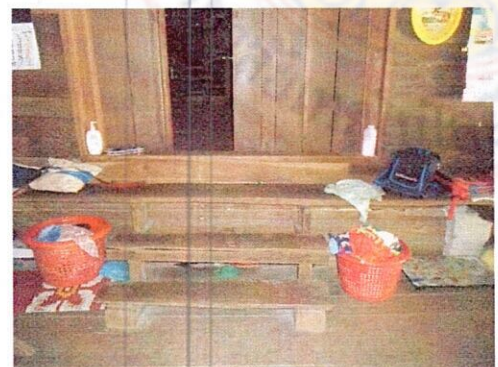
แสดงส่วนชานด้านหน้า

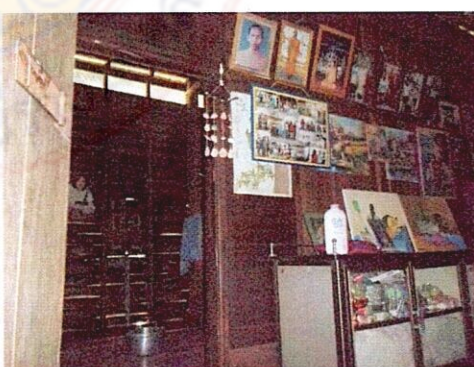
แสดงส่วนห้องครัว

แสดงส่วนครัว

แสดงส่วนทางเข้าห้องนอน

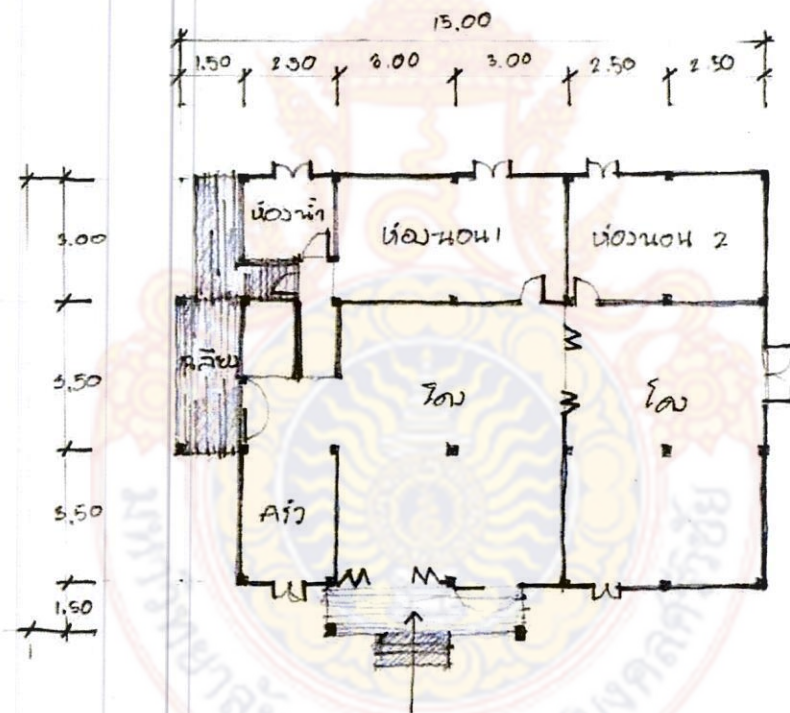
แสดงส่วนห้องนอน

แสดงส่วนทางเชื่อมระหว่างครัวกับโถงกลางบ้าน

แสดงส่วนหน้าบ้าน

ภาพที่ 3.15 แสดงพื้นที่ใช้สอยของเรือน
ที่मा ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ภาพที่ 3.16 แสดงแปลนพื้นของเรือนนางวิมล นาคเปรม
ที่มา วรัญธร บัวชื่น

ภาพที่ 3.17 แสดงทัศนียภาพภายนอกเรือนนางวิมล นาคเปรม
ที่มา วรัญธร บัวขึ้น

กรณีศึกษาที่ 1.4 บ้านเลขที่ 11 หมู่ 3 บ้านท่าไพร ตำบล ท่าซอม อำเภอ หัวไทร จังหวัด
นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3.18 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือน และภาพนางชอบ สุขสมบูรณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ข้อมูลพื้นฐาน

เจ้าของบ้าน	นางชอบ สุขสมบูรณ์ อายุ 72 ปี
สร้างเมื่อ	พ.ศ. 2478
อายุเรือนประมาณ	75 ปี
ศาสนา	พุทธ
จำนวนผู้อาศัย	3 คน
อาชีพ	เลี้ยงกุ้งและทำนาในอดีต

ลักษณะทางกายภาพ

ความเป็นมาของบ้าน

ชอบ สุขสมบุญ (สัมภรณ์) กล่าวว่า บ้านหลังนี้สร้างโดยพ่อของยายชอบ สุขสมบุญ ซึ่งสร้างขึ้นด้วยตัวเองร่วมกับเพื่อนบ้าน ไม่ได้มีการว่าจ้างแต่อย่างใดเมื่อประมาณ 75 ปีที่แล้ว และเมื่อพ่อของนางชอบเสียชีวิต บ้านหลังนี้ก็เป็นที่อยู่อาศัยของนางชอบกับสามีคือนายนอบ สุขสมบุญมาจนถึงปัจจุบัน

การปรับปรุง

ได้มีการเปลี่ยนหลังคาไปจากเดิมแต่ยังคงเป็นกระเบื้องดินเผาดั้งเดิม ส่วนบริเวณด้านทิศตะวันออกได้ปรับปรุงจากที่เก็บขี้มาเป็นครัว และด้านทิศตะวันตกเปลี่ยนจากครัวเป็นที่เก็บข้าวและเปลี่ยนทางเข้าหลักของบ้านจากเดิมทางทิศใต้มาอยู่บริเวณทิศตะวันตก

วัสดุ

- พื้น เป็นพื้นไม้กระดาน
- ผนัง เป็นไม้กระดานซ้อนเกล็ด (ไม้ยูง) ติเป็นแนวยาวจากล่างขึ้นบน
- ประตู เป็นประตูบานพับทำด้วยไม้
- หน้าต่าง เป็นหน้าต่างไม้เปิดคู่ มีลูกกรงเหล็กเพื่อกันขโมย
- โครงหลังคา เป็นโครงไม้ทั้งหมด ยึดโครงสร้างด้วยตะปู
- หลังคา มุงด้วยกระเบื้องดินเผาผลิตจากเกาะยอ

ความเชื่อในการก่อสร้าง

-

ลักษณะของตัวบ้าน

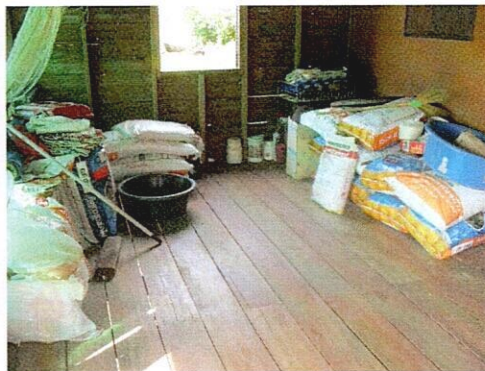
เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ห้าช่วงเสา สร้างอยู่บริเวณริมคลอง เพราะในสมัยก่อนใช้การขนส่งและคมนาคมทางเรือเป็นหลัก แต่ต่อมามีถนนตัดผ่านเข้ามาจึงเปลี่ยนไปใช้ถนนและรถแทนการใช้เรือ

พื้นที่ใช้สอย

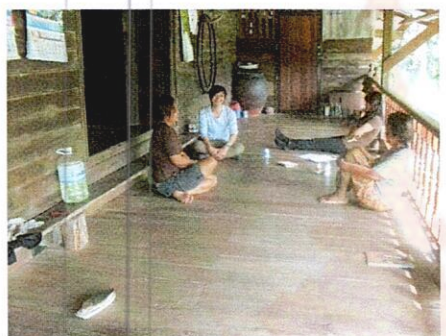
เฉลียงหน้าบ้าน	2.00 x 9.00 ม.	= 18.00 ตรม.
นอนพ่อแม่	3.00 x 3.00 ม.	= 9.00 ตรม.
นอนลูกสาว	3.00 x 3.00 ม.	= 9.00 ตรม.
โถง	3.00 x 6.00 ม.	= 18.00 ตรม.
ครัว	3.00 x 3.00 ม.	= 9.00 ตรม.
ห้องน้ำ	2.00 x 3.00 ม.	= 6.00 ตรม.

แสดงส่วนโถงภายใน

แสดงส่วนเก็บข้าวเปลือก

แสดงส่วนเฉลียงหน้าเรือน

แสดงส่วนหิ้งพระ

แสดงส่วนครัว

แสดงส่วนนอนลูกสาว

แสดงส่วนภายนอกเรือน

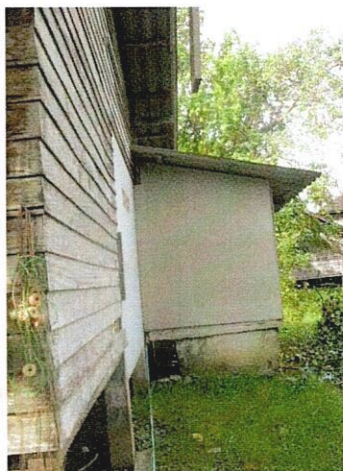
ภาพที่ 3.19 แสดงองค์ประกอบด้านพื้นที่ใช้สอย
ที่मा ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

องค์ประกอบของเรือน

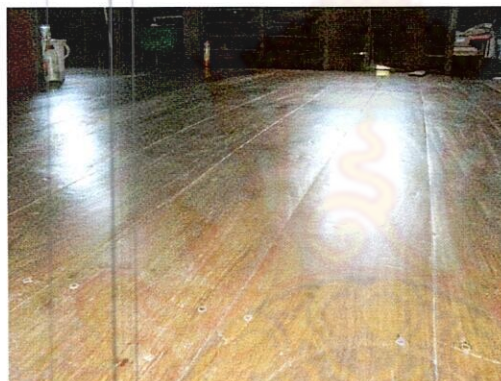
การศึกษาลักษณะองค์ประกอบของเรือน ผู้วิจัยนำเสนอส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นตัวเรือน โดยเสนอจากส่วนฐานขึ้นไปจนถึงส่วนหลังคาของเรือน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

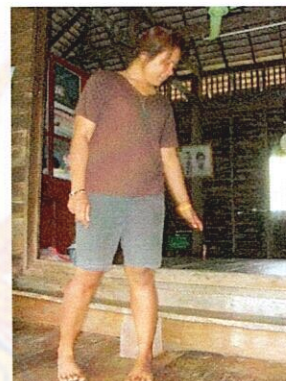
แสดงลักษณะดินเสาของเรือน

แสดงลักษณะการยกพื้นของเรือน

แสดงพื้นเรือน

แสดงการแบ่งระดับพื้นเรือน

แสดงลักษณะผนัง และหน้าต่างบานเปิด

แสดงหลังคาปั้นหยา และส่วนต่อเติม

ภาพที่ 3.20 แสดงองค์ประกอบของเรือน

ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

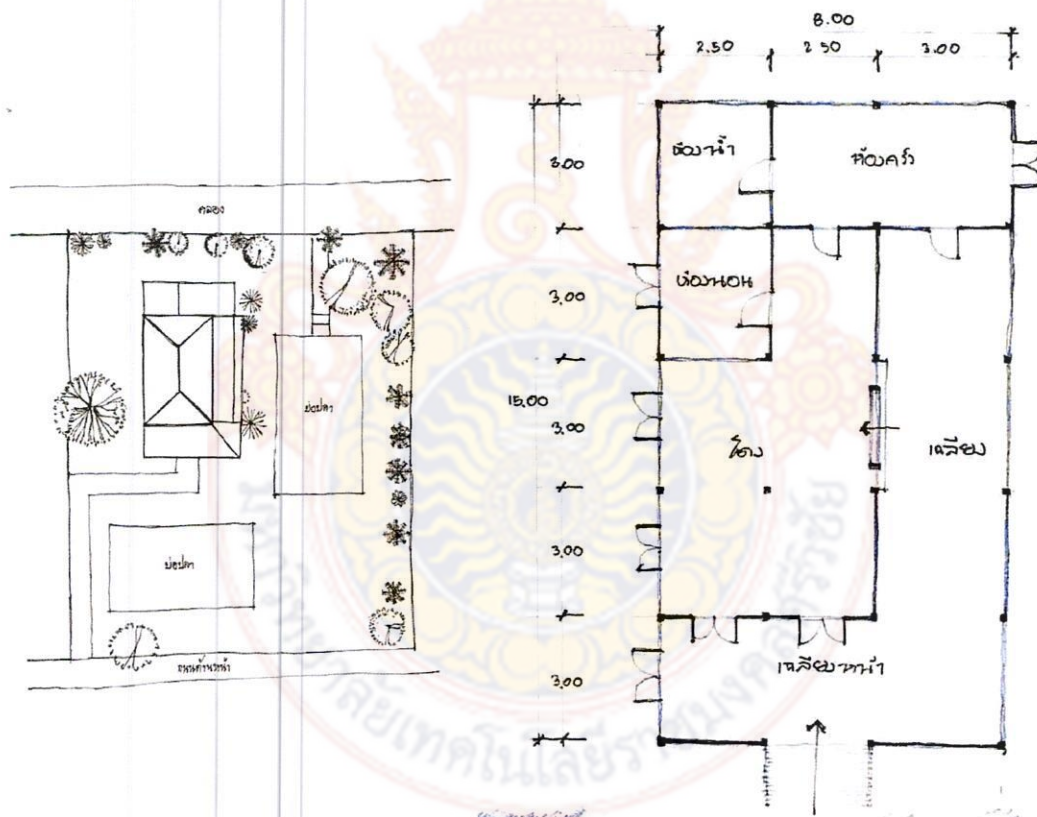
ดินเสา ลักษณะดินเสาทำด้วยคอนกรีตวางบนพื้นดินสูงจากพื้นดินประมาณ 1.00 -1.20 ม. ใช้รองรับคานพื้น เนื่องจากเดิมบริเวณดังกล่าวเป็นที่น้ำท่วมถึงทำให้บริเวณนี้มีความชื้นสูง

พื้น ลักษณะพื้นของเรือนยกสูงจากพื้นดินประมาณ 1.00-1.20 ซม. ระดับของพื้นด้านหน้าจะยกสูงขึ้นเล็กน้อยจากเฉลียง ภายในเรือนปูพื้นด้วยไม้กระดาน ทำจากไม้ยูง

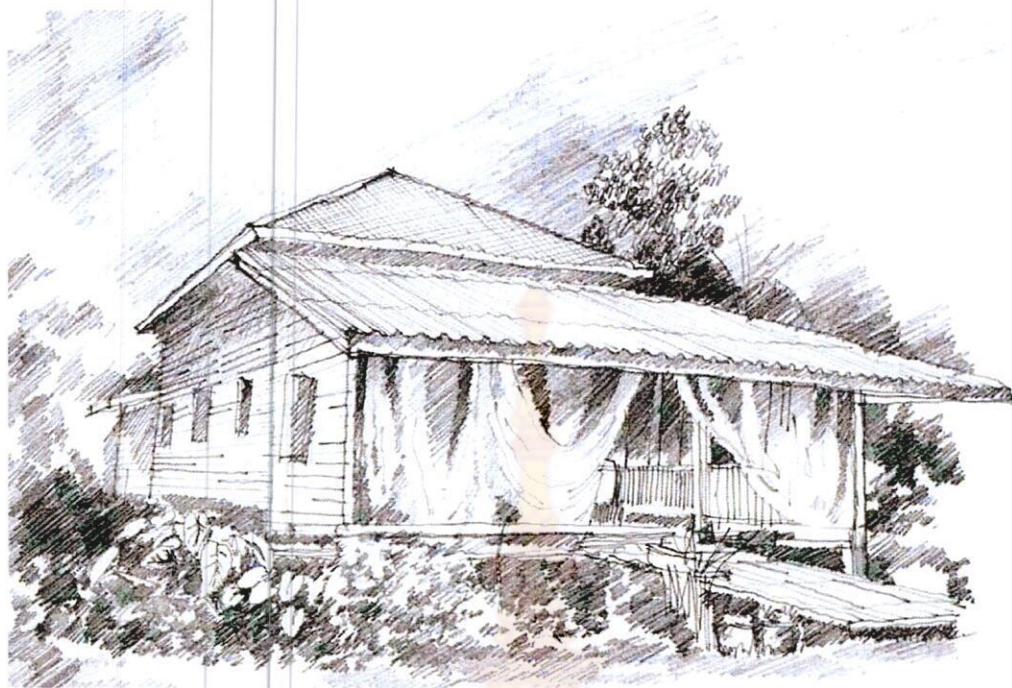
ผนัง ลักษณะผนังของเรือนทำเป็นแบบแนวนอนโดยการซ้อนเกล็ด ส่วนต่อเติมจะใช้วัสดุที่ทันสมัยขึ้น เช่น ไม้ฝาเฌอร่า ผนังคอนกรีต นอกจากส่วนผนังแล้วยังมีส่วนบนของผนังเป็นช่องลม และช่องแสง ทำขึ้นเพื่อการระบายความร้อนภายใน ทำให้ภายในเรือนไม่ร้อนจนเกินไป โครงสร้างผนังทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ความคงทนแข็งแรงสูง โครงสร้างส่วนใหญ่จะใช้ตะปูในการยึด

ประตู / หน้าต่าง ลักษณะประตูของเรือน มี 2 ลักษณะ คือ บานเพี้ยมไม้ อยู่ในส่วนของพื้นที่ทางเข้าหลักที่จำเป็นต้องเปิดกว้าง และประตูบานเปิดเดี่ยวที่ใช้ภายในบ้าน ส่วนหน้าต่างมีลักษณะ คือ บานไม้บานเปิดคู่มีลูกกรงเหล็กเพื่อกันขโมย

หลังคา ลักษณะหลังคาของเรือนเป็นหลังคาทรงปั้นหยา มีชายคายื่นประมาณ 1.00 - 1.20 เมตร เพื่อป้องกันน้ำฝนสาดเข้าตัวเรือน และยังมีส่วนต่อเติมเพิ่มขึ้น คือหลังคากันสาดด้านหน้าที่ยื่นออกมา โครงสร้างหลักทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ยึดโยงกันด้วยตะปู วัสดุผนังส่วนใหญ่เป็น กระเบื้องดินเผาของเกาะยอ และส่วนต่อเติมจะมุงด้วยกระเบื้องลอนเดี่ยว มีรางรองรับน้ำฝนจากหลังคา เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค

ภาพที่ 3.21 แสดงผังบริเวณและแบบแปลนพื้นเรือนของนางชอบ สุขสมบูรณ์
ที่มา วรรณธร บัวชื่น

ภาพที่ 3.22 แสดงทัศนียภาพเรือนของนางชอบ สุขสมบุรณ์
ที่มา วรัญธร บัวซิ่น

กรณีศึกษาที่ 1.5 บ้านเลขที่ 18 ม. 2 ต.ท่าซอม อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3.23 แสดงภาพยายเอี้ยน คงมา ผู้ให้สัมภาษณ์
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ข้อมูลพื้นฐาน

เจ้าของบ้าน	นางเอี้ยน คงมา อายุ 82 ปี
สร้างเมื่อ	พ.ศ. 2466
อายุเรือนประมาณ	80 ปี
ศาสนา	พุทธ
จำนวนคนที่อยู่อาศัย	1 คน
อาชีพ	-

ลักษณะทางกายภาพ

ที่มาของบ้าน

เอียน คงมา (สัมภาษณ์) กล่าวว่า บ้านหลังนี้อายุ 80 ปี เป็นบ้านของพ่อตา สามีคุณยายเอียน โดยสามีคุณยายเอียนเป็นลูกคนสุดท้ายของ พ่อและแม่จึงยกบ้านหลังนี้ให้ พ่อและแม่ของสามีคุณยายเอียนซื้อ ปู่เจิมและย่าพร้อม เรือนสมัยก่อน เป็นลักษณะเรือนแฝดมาก่อน

การปรับปรุง

ลักษณะของตัวบ้าน

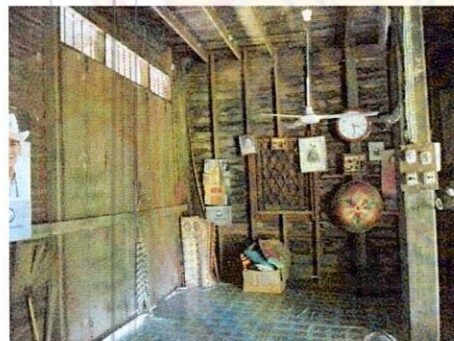
เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว มาบริเวณโดยรอบ พื้นที่ทางเดินค่อนข้างแคบและเล็ก จึงยากในการสัญจร แต่ด้วยบ้านหลังนี้อาศัยเพียงแคคนเดียว จึงดูแลได้ไม่ทั่วถึง บ้านจึงดูเก่าแก่มาก

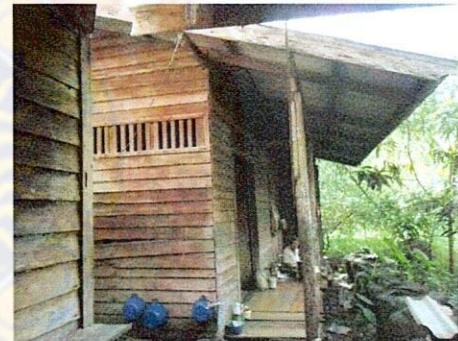
แสดงส่วนโครงหลังคา

แสดงส่วนซีกข้าง

แสดงส่วนโถงกลางเรือน

แสดงส่วนบริเวณหน้าบ้าน

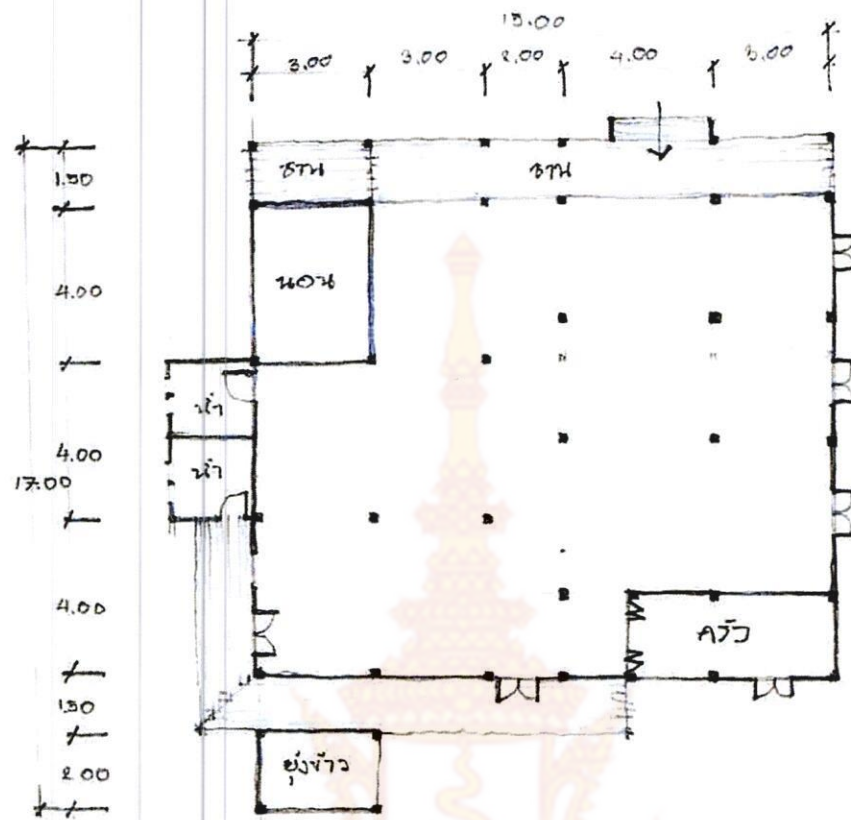
แสดงส่วนคอสอง และช่องลม

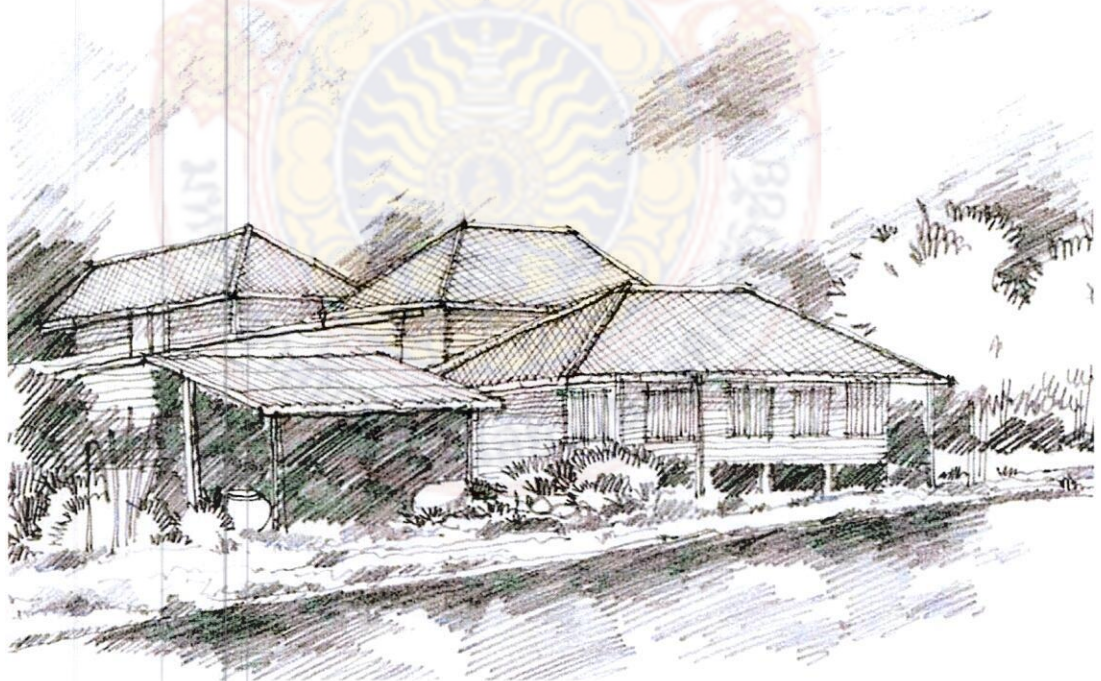
แสดงส่วนบันไดแสดงส่วนครัว

ภาพที่ 3.24 แสดงองค์ประกอบของเรือน

ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ภาพที่ 3.25 แสดงแปลนพื้นเรือนของนางเอียน คงมา
ที่มา วรรณธร บัวชื่น

ภาพที่ 3.26 แสดงทัศนียภาพเรือนของนางนางเอียน คงมา
ที่มา วรรณธร บัวชื่น

2. เรือนพื้นถิ่นสองชั้น

กรณีศึกษาเรือนพักอาศัย 2 ชั้น รูปแบบของเรือนมักจะไม่ต่างกันมาก หากจะแตกต่าง ก็คงเป็นเรื่องของการจัดพื้นที่การใช้ที่ต่างกัน พื้นที่ของเรือนพักอาศัย 2 ชั้น เป็นพื้นที่ที่มีชานหน้าบ้าน ใช้เป็นพื้นที่นั่งเล่นสนทนาระหว่างเพื่อนบ้าน และเป็นที่รับแขกของคนสนิทที่ไม่มีพิธีหรือต้องอะไรมากมาย ส่วนรับแขก มักจะใช้นานๆ ครั้ง เพราะส่วนใหญ่จะนั่งคุยและรับแขกตรงบริเวณชานหน้าบ้าน บริเวณโถงภายในบ้านจะมีโถงใช้สำหรับเป็นทางเดิน และเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสะดวกในการใช้สอยของพื้นที่อื่นๆ ห้องนอน ส่วนใหญ่จะมี 2 ห้อง บางหลังมีห้องเดียว และมักจะอยู่บริเวณชั้น 2 ชั้นที่ 2 มักเป็นพื้นที่โล่งๆ และใช้เป็นพื้นที่เก็บของเก่าแก่ที่เป็นสิ่งมีค่าสืบทอดต่อกันมาของบรรพบุรุษ บ้านใดจะเป็นลักษณะตัวเอวลูกตั้งค่อนข้างชัน ลูกนอนค่อนข้างสั้น มักทำบันไดด้วยไม้เนื้อแข็ง บ้างหลังมีพื้นที่ระเบียงสามารถออกไปชมทิวทัศน์ได้เป็นพื้นที่ไม่กว้างมาก ส่วนพื้นที่ทำครัวจะมีทั้งภายในตัวเรือนและบางหลังมีภายนอกตัวเรือนด้วย และมีพื้นที่เก็บของ มักจะเป็นยู่งข้าวมาก่อน แต่ปัจจุบันกลายเป็นที่เก็บของทางการเกษตรและประมงเป็นต้น ส่วนห้องน้ำ มักจะเป็นพื้นคอนกรีตและส่วนใหญ่จะมีการปรับปรุงตกแต่งใหม่ทั้งสิ้น

การศึกษาเรือนตัวอย่าง

กรณีศึกษาที่ 2.1 บ้านเลขที่ 16 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบล ท่าซอม อำเภอ หัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3.27 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือน และภาพนางเริ่ม เต็มสงสัย ผู้ให้สัมภาษณ์
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ข้อมูลพื้นฐาน

เจ้าของบ้าน	นางเริ่ม เต็มสงสัย อายุ 76 ปี
สร้างเมื่อ	พ.ศ. 2500
อายุเรือนประมาณ	54 ปี
ศาสนา	พุทธ
จำนวนผู้อาศัย	2 คน
อาชีพ	อดีตทำนา

ลักษณะทางกายภาพ

ความเป็นมาของบ้าน

เริ่ม เต็มสงสัย (สัมภาษณ์) กล่าวว่า เดิมบริเวณบ้านนั้นเป็นที่ดินว่างเปล่า ได้มาการสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2500 อายุราวประมาณ 54 ปี ใช้ระยะเวลาในการก่อสร้างนั้นประมาณ 5-7 เดือนเศษ เริ่มทำการก่อสร้างบ้านเดือน 4 งบประมาณการก่อสร้างแค่ 3000 บาท ซึ่งเริ่มการก่อสร้างมีเพียงไม้ตะเคียนเพียงแค่ 3 ต้นเท่านั้น และมีเครื่องมือในการก่อสร้างเพียงแค่ 3 ชิ้นก็คือ กบไสไม้ เลื่อยหูดลามและค้อน และใช้กระเบื้องมุงหลังคาจำนวน 10000 แผ่น จากเกาะยอเป็นกระเบื้องดินเผา

การปรับปรุง

จากนั้นประมาณ 1 ปีต่อมา มีการต่อเติมบ้านในส่วนของครัวและห้องน้ำ ที่ต่อเติมมาทางด้านหลังบ้าน จากนั้นเมื่อ พ.ศ.2543 ได้มีการตกแต่งห้องนอนใหม่ด้านหน้าบ้านของบ้าน ใช้งบประมาณ 60,000 บาท

วัสดุหลักในการก่อสร้าง

- ไม้ ไม้ที่ใช้มากคือไม้ตะเคียนเกือบทั้งหลัง และมีไม้อื่นๆ อาทิ ไม้แคร์, ไม้หล้าโอน, ไม้ตำสา, ไม้ยางและไม้เคี่ยม
- กระจก ช่องลมบางส่วนจะสลับกับช่องแสง ซึ่งช่องแสงจะใช้กระจกมีสีสันที่สวยงาม
- กระเบื้องดินเผา จากเกาะยอ 1000 แผ่น ราคา 350 บาท ใช้ทั้งหมด 10000 แผ่น
- ขอสับ เป็นลักษณะของการเกี่ยวยึดไม้ให้หน้าต่างเปิดปิดไปตามกระแสลม
- กลอน และบานพับประตู (ค้อเสื่อ)

ความเชื่อในการก่อสร้าง

- ความเชื่อเรื่องเสื่อคร้าหรือเรียกว่าสาดคร้า จะตัดสาดคร้าขนาดเท่ากับฐานเสา แล้วนำไปรองใต้ฐานเสาทุกเสาจากนั้นช่างจะกล่าวคาถา ซึ่งจะเชื่อว่าเมื่อทำพิธีนี้แล้วปลวกจะไม่กัดกินไม้ที่ใช้สร้างบ้าน

- ความเชื่อเรื่องการสร้างหลบลม บ้านของนางเริ่มมีการคิดและดูทิศทางของกระแสลม ก่อนที่จะวางตัวเรือน หน้าบ้านจะหันทางทิศตะวันออก หันไปยังคลองหัวไทร นางเริ่มเชื่อว่าบ้านของตน อยู่ในที่ตั้งที่หลบลม จะสามารถต้านลมได้แม้พายุก็ตาม นางเริ่มได้เล่าถึงเหตุวาระภัยในครั้งเดียวกับแหลม ตะลุมพุก เมื่อเกิดภัยผู้คนในบ้านและชาวบ้านระแวกใกล้เคียงต่างก็มาอาศัยในบ้านของตน ซึ่งมีความปลอดภัยอย่างน่าทึ่งในเหตุการณ์ครั้งนั้น

องค์ประกอบทางด้านโครงสร้าง

- กระเบื้องดินเผา รูปทรงของหลังคาทรงปั้นหยาผสมกับจั่ว
- กระเบื้องปูน, ระแนงไม้, จันทัน, ช่อ 2 ชั้น, คาน, เสา, ตั่ง, ออกไก่, ไม้คร่าแนวตั้ง(แม่ตั้ง),
- ผนัง(ตีซ้อนเกล็ดแนวนอนและแนวตั้ง)
- พื้น ไม้พื้นเข้าลิ้นวางไว้บนคานธรรมดาไม่มีการยึดติดแต่อย่างใด
- ประตู, หน้าต่าง (ใช้ไม้แผ่นเดียว ไม่ต่อไม้) มีลูกกรงเป็นซี่ๆใช้ไม้เหลาโอนในการทำ
- ตง รองรับพื้นปกติ, เสาใช้ไม้ตะเคียน (มีความยาวจากชั้นล่างขึ้นสู่ชั้นบนโดยไม่มีการ เลื่อยตัดต่อตัดแต่อย่างใด)มีขนาด 0.20 x 0.20 ม.
- ดินเสา หล่อด้วยคอนกรีตมีฐาน 2 ชั้น ชั้นที่หนึ่งขนาด 0.40 x 0.40 ม. ส่วนชั้นที่ 2 มีขนาด 0.80 x 0.80 ม. และหล่อขึ้นเป็นเสาสูงประมาณ 1.00 ม. ขนาด 0.30 x 0.30 ม.
- ช่องลม ตีเป็นระแนงห่างประมาณ 10 ซม. ในแนวตั้ง และชายคา ยื่นประมาณ 0.50 ม.

องค์ประกอบทางด้านพื้นที่ใช้สอย

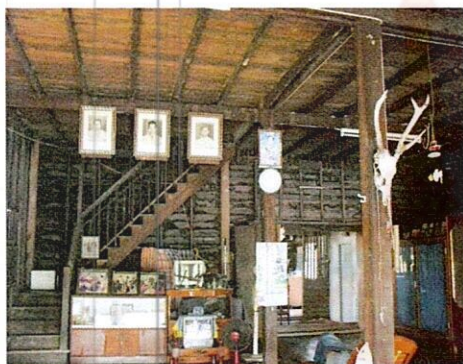
- เฉลียง ขนาด 3.00 x 7.00 ม. สูง 0.50 ม.
- โถงกลางบ้าน ขนาด 9.00 x 3.00 ม. สูง 1.00 ม.
- ห้องนอน ขนาด 3.50 x 6.00 ม. สูง 1.00 ม. มี 2 ห้อง
- ห้องน้ำ ขนาด 3.50 x 3.00 ม. สูง 0.70 ม.
- ทานอาหารและบริเวณตากผ้า ขนาด 3.00 x 7.00 ม. สูง 0.70 ม.
- ครั้วภายใน ขนาด 7.00 x 3.50 ม. สูง 0.80 ม.
- ครั้วนอกตัวเรือน ขนาด 1.50 x 7.00 ม.
- ชักล้าง ขนาด 1.50 x 3.50 ม.
- โถงชั้น 2 ขนาด 9.00 x 11.50 ม.
- ห้องนอนชั้น 2 ขนาด 3.50 x 3.00 ม.
- ระเบียง ขนาด 7.00 x 1.00 ม.
- บันได รูปตัว L ทั้งหมด 19 ขั้น ลูกตั้งประมาณ 18 ซม. ลูกนอนประมาณ 20 ซม.

แสดงส่วนชานด้านหน้าของเรือน

แสดงส่วนบริเวณด้านหน้าของเรือน

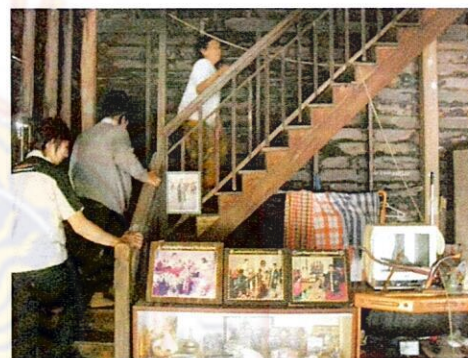
แสดงส่วนโถงกลางบ้าน

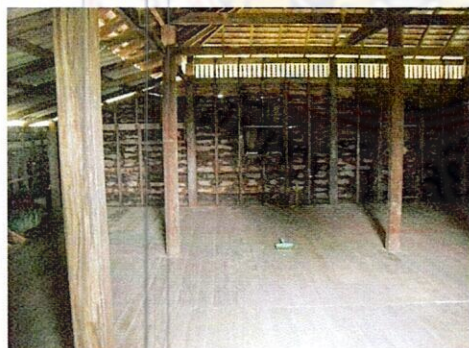
แสดงส่วนครัว

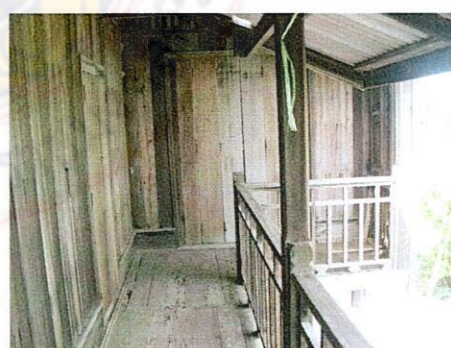
แสดงส่วนทานอาหาร

แสดงส่วนบันได

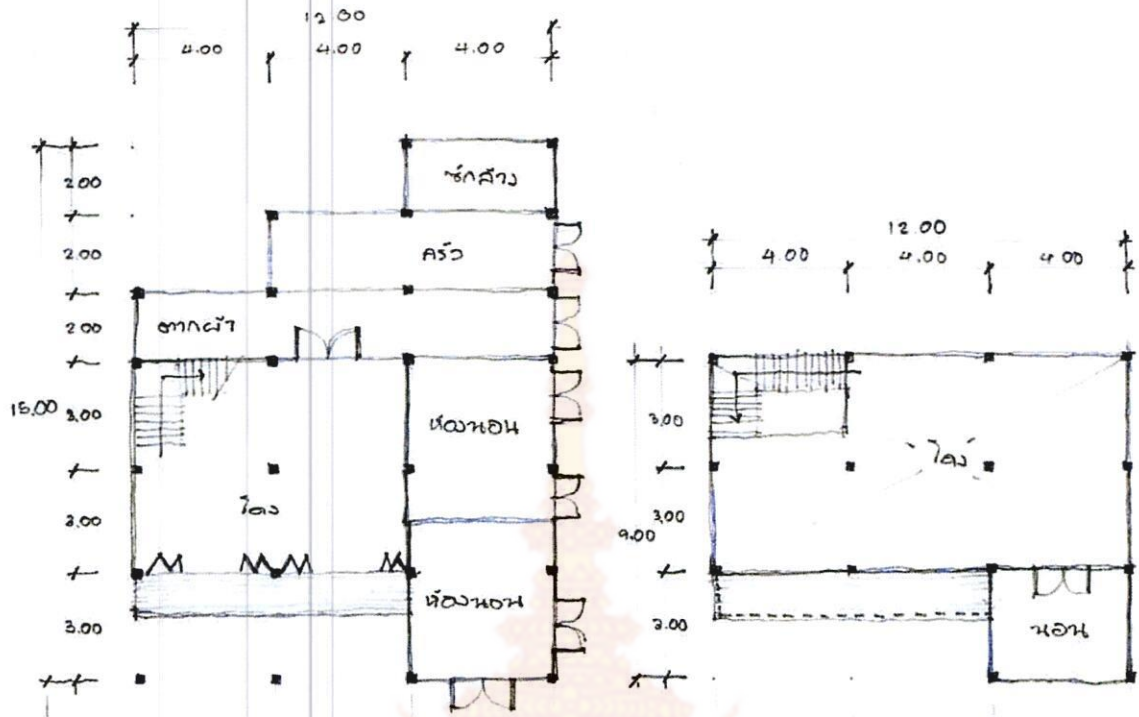

แสดงส่วนโถงชั้น 2

แสดงส่วนระเบียงชั้น 2

ภาพที่ 3.28 แสดงองค์ประกอบของเรือน
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ภาพที่ 3.29 แสดงแปลนพื้นเรือนของนางนางเริ่ม เต็มสงสัย
ที่มา วรัญธร บัวชื่น

ภาพที่ 3.30 แสดงทัศนียภาพเรือนของนางนางเริ่ม เต็มสงสัย
ที่มา วรัญธร บัวชื่น

กรณีศึกษาที่ 2.2 บ้านเลขที่ 20 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบล ท่าซอม อำเภอ หัวไทร
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3.31 แสดงตำแหน่งที่ตั้งเรือน และภาพยายเอก และตาบุรุษ ทองพรหม
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ข้อมูลพื้นฐาน

เจ้าของบ้าน	นางเอก ทองพรหม อายุ 69 ปี
สร้างเมื่อ	พ.ศ. 2500
อายุเรือนประมาณ	80 ปี
ศาสนา	พุทธ
จำนวนผู้อาศัย	2 คน
อาชีพ	ค้าขาย

ลักษณะทางกายภาพ

ความเป็นมาของบ้าน

เอก พรหมทอง (สัมภาษณ์) กล่าวว่า เดิมเป็นบ้านของพ่อ-แม่ที่ตกทอดกันมานาน เป็นรุ่นสู่รุ่น มีอาชีพค้าขายมาตั้งแต่สมัยพ่อ-แม่ บ้านมีอายุประมาณ 80 ปีกว่า

การปรับปรุง

ได้มีการเปลี่ยนหลังคาจาก หลังคากระเบื้องดินเผา และกระเบื้องปูน เป็นกระเบื้องลอนคู่ มีการเปลี่ยนไม้ และวัสดุกันฝ้าผนังเป็นไม้ที่มีขายตามท้องตลาด และชานหน้าบ้านก็ได้เปลี่ยนเป็นพื้นไม้ใหม่

วัสดุหลักในการก่อสร้าง

- พื้น เป็นพื้นไม้กระดานทั้งแผ่น
- ผนัง ทำด้วยไม้กระดาน ตีเป็นแนวยาวจากล่างขึ้นบน รอบตัวบ้านเฉพาะภายนอก ส่วนผนังห้องได้มีการตกแต่ง ตีไม้เป็นลวดลาย
- ประตู เป็นประตูบานพับทำด้วยไม้ แต่มีการเข้าเดือย เรียกว่า ขอเสื่อ
- หน้าต่าง เป็นหน้าต่างไม่มีเหล็กตัดกันขโมยขึ้น
- โครงหลังคา เป็นโครงไม้ทั้งหมด
- หลังคา เดิมทำด้วยกระเบื้องดินเผา และกระเบื้อง ต่อมาได้มีการเปลี่ยนมาเป็น หลังคากระเบื้องลอนคู่อย่างที่เห็นในปัจจุบัน

ความเชื่อในการก่อสร้าง

มีการดูฤกษ์ วันดีในการลงเสา

องค์ประกอบทางด้านโครงสร้าง

- กระเบื้องดินเผา รูปทรงของหลังคาทรงปั้นหยาผสมกับจั่ว
- กระเบื้องปูน, ระแนงไม้, จันทัน, ซื่อ 2 ชั้น, คาน, เสา, ตั่ง, อกไก่, ไม้เคร่าแนวตั้ง(แม่ตั่ง),
- ผนัง(ตีซ้อนเกล็ดแนวนอนและแนวตั้ง)
- พื้น ไม้พื้นเข้าลิ้นวางไว้บนคานธรรมดาไม่มีการยึดติดแต่อย่างใด
- ประตู, หน้าต่าง (ใช้ไม้แผ่นเดียว ไม่ต่อไม้) มีลูกกรงเป็นซี่ๆใช้ไม้เหล่านอนในการทำ
- ตง รองรับพื้นปกติ, เสาใช้ไม้ตะเคียน (มีความยาวจากชั้นล่างขึ้นสู่ชั้นบนโดยไม่มีการเลื่อยตัดต่อแต่อย่างใด)มีขนาด 0.20×0.20 ม.
- ตีนเสา หล่อด้วยคอนกรีตมีฐาน 2 ชั้น ชั้นที่หนึ่งขนาด 0.40×0.40 ม.ส่วนชั้นที่ 2 มีขนาด 0.80×0.80 ม.และหล่อขึ้นเป็นเสาสูงประมาณ 1.00 ม. ขนาด 0.30×0.30 ม.
- ช่องลม ตีเป็นระแนงห่างประมาณ 10 ซม.ในแนวตั้ง
- ชายคา ยื่นประมาณ 0.50 ม.

องค์ประกอบทางด้านพื้นที่ใช้สอย

- เฉลียง
- โถงกลางบ้าน
- ห้องนอน
- ห้องน้ำ
- ครีว

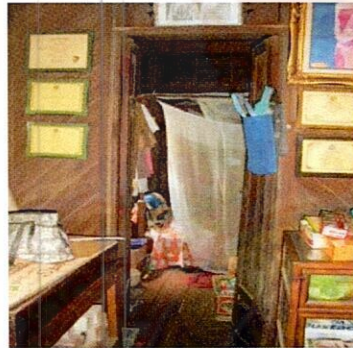
- โถงชั้น 2
- ห้องนอนชั้น 2
- ระเบียง
- บันได

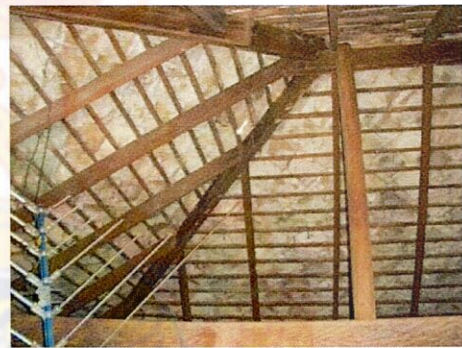
แสดงส่วนชานด้านหน้า

แสดงส่วนบริเวณด้านหน้า

แสดงส่วนห้องนอน

แสดงส่วนโครงสร้างหลังคา

แสดงส่วนเก็บของ

แสดงส่วนโถงทางเดินเข้าครัว

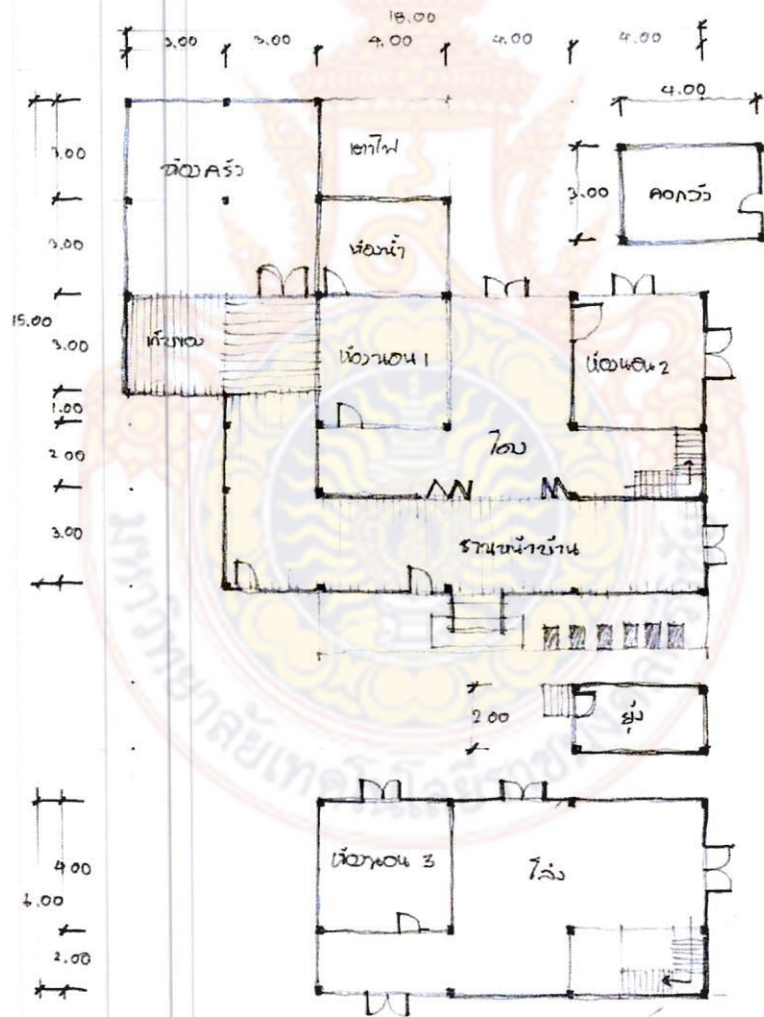

แสดงส่วนหน้าบ้าน

แสดงส่วนภายในครัว

ภาพที่ 3.32 แสดงองค์ประกอบของเรือน
ที่मा ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ภาพที่ 3.33 แสดงทัศนียภาพเรือนของนางเอก ทองพรหม
ที่मा วรัญธร บัวขึ้น

ภาพที่ 3.34 แสดงแปลนพื้นเรือนของนางเอก ทองพรหม
ที่มา วรัญธร บัวขึ้น

กรณีศึกษาที่ 2.3 บ้านตั้งอยู่ที่ บ้านด่าน ตำบล ท่าซอม อำเภอ หัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3.35 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของเรือน
ที่มา จากการศึกษ

ข้อมูลพื้นฐาน

เจ้าของบ้าน	นายหนั่งสุทิน (เสียชีวิตแล้ว)
อายุเรือนประมาณ	75 ปี
ศาสนา	พุทธ
จำนวนผู้อาศัย	2 คน
อาชีพ	เล่นหนังตะลุง กับทำนา และต่อมาได้ทำนาทุ้งเพิ่ม

ลักษณะทางกายภาพ

ความเป็นมาของบ้าน

บุตรสาวเจ้าของบ้าน (สัมภาษณ์) กล่าวว่า เดิมที่บ้านหลังนี้เป็นของนายหนึ่งตระกูลซึ่งเป็นพ่อของเจ้าของบ้านในปัจจุบัน และในปัจจุบันไม่ได้มีใครมาอยู่อาศัยเพราะได้ปล่อยบ้านให้รกร้างตามสภาพเดิมตั้งแต่อดีต ซึ่งเดิมเรือนหลังนี้คือเรือนรับรองของเจ้าของบ้านเพราะด้านหลังที่หันสู่ถนนนั้นมีเรือนไว้เป็นที่อยู่อาศัยอีก2หลังแต่ในปัจจุบันได้เหลือเรือนหลังนี้เพียงหลังเดียว

การปรับปรุง

ได้มีการกันห้องเพิ่มเติมตรงบริเวณชั้นล่างของเรือน ส่วนอื่นๆของเรือนไม่มีการตกแต่งเพิ่มเติม

วัสดุหลักในการก่อสร้าง

- พื้น เป็นพื้นไม้กระดาน
 - ผนัง ทำด้วยไม้กระดาน ติเป็นแนวยาวจากล่างขึ้นบน
 - ประตู เป็นประตูบานเฟี้ยมทำด้วยไม้
 - หน้าต่าง เป็นหน้าต่างไม้เปิดคู่, ช่องแสงกระจก
 - โครงหลังคา เป็นโครงไม้ทั้งหมด
- หลังคา เป็นหลังคากระเบื้องดินเผา และส่วนที่ยื่นออกมาด้านหน้าเป็นหลังคาสังกะสี

ความเชื่อในการก่อสร้าง

องค์ประกอบทางด้านโครงสร้าง

การศึกษาลักษณะองค์ประกอบของเรือน ส่วนต่างๆที่ประกอบกันเป็นตัวเรือน โดยเสนอจากส่วนฐานขึ้นไปจนถึงส่วนหลังคาของเรือน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ดินเสา ลักษณะของดินเสาทำด้วยคอนกรีต ฝังลงไปใต้ดิน สูงจากพื้นประมาณ 0.50 - 0.70 ซม.ในอดีตอาจจะสูงประมาณ 2.00 เมตร แต่ในปัจจุบันโดนดินจากการขุดคลองทับถมเข้ามาใช้รองรับเสาไม้ไม่ให้สัมผัสกับพื้นดิน เนื่องจากบริเวณดังกล่าวคลองกว้างมาก ทำให้บริเวณนี้มีความชื้นสูง

พื้น ลักษณะของพื้นเรือน นั้นยกสูงจากพื้นดินประมาณ 0.50 - 0.70 ซม. ระดับของพื้นด้านหน้าจะยกสูงเล็กน้อย ภายในเรือนปูพื้นด้วยไม้กระดาน

ผนัง ลักษณะผนังของเรือน ส่วนใหญ่เป็นผนังไม้กระดานตีซ้อนเกล็ดตามแนวนอน นอกจากส่วนผนังแล้วยังมีส่วนบนของผนังเป็นช่องลม และช่องแสง ทำขึ้นเพื่อระบายความร้อนภายใน ทำให้ภายในเรือนไม่ร้อนจนเกินไป โครงคร่าวผนังทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ความคงทน แข็งแรง โครงสร้างส่วนใหญ่จะใช้ตะปูและนอตกับสกรู ,มีการเข้าเตื่อยในบางส่วน กรุผนังห้องน้ำด้วยสังกะสี

ประตู / หน้าต่าง ลักษณะของเรือน มี 2 ลักษณะ คือ บ้านเพ็ญไม้ อยู่ในส่วนที่เป็นหน้าของเรือนที่หันออกจากริมคลอง และประตูบานคู่ที่ออกสู่ถนนและประตูบานเดี่ยวที่ใช้ภายในบ้าน ส่วนหน้าต่างจะเป็นบานไม้บานเปิดคู่

หลังคา ลักษณะหลังคาของเรือนส่วนใหญ่เป็นหลังคาทรงปั้นหยา มีชายคายื่นประมาณ 1.00 – 1.20 เมตร เพื่อป้องกันฝนสาดเข้าตัวเรือน และยังมีหลังคากันสาดด้านหน้าที่ยื่นออกไปริมน้ำ โครงสร้างหลักทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ยึดกันโดยวิธีการเจาะเข้าเดือยและใช้น็อตและสกรูยึดระหว่างตัวเสากับคาน วัสดุमुखส่วนใหญ่เป็นกระเบื้องดินเผา และสังกะสีในบางส่วน มีรางรองรับน้ำฝนจากหลังคา เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค

รั้ว ลักษณะรั้วของเรือน คือใช้ต้นไม้เป็นรั้ว แทนการสร้างรั้วขึ้น แต่ในปัจจุบันไม่เหลือต้นไม้ที่ใช้เป็นรั้วหลงเหลืออยู่แล้ว

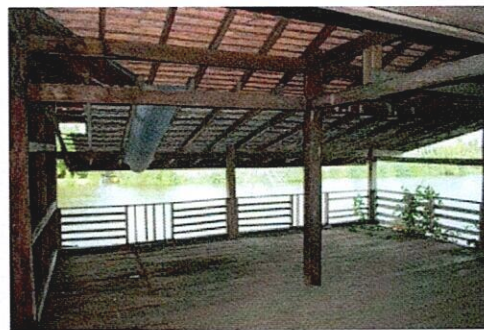
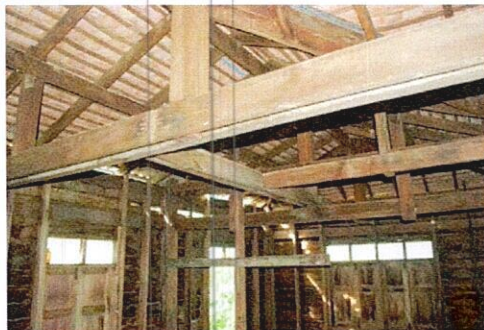
องค์ประกอบทางด้านพื้นที่ใช้สอย

เป็นบ้านไม้สองชั้น สีช่วงเสา เนื่องจากตัวบ้านได้สร้างให้ติดริมน้ำในสมัยอดีตเพราะสะดวกในการติดต่อและไปมาพบปะกันดังนั้นจึงเน้นการสร้างบ้านติดริมน้ำ ส่วนใต้ถุนได้ยกให้สูงขึ้นประมาณ 2 เมตร เพื่อสะดวกในการใช้จอดเรือใต้ถุนบ้าน ต่อได้มีการขุดคลองเพิ่มเติมทำให้ดินเลนจากการขุดคลองเข้ามาทับถมบริเวณใต้ถุนเรือนหมด และเมื่อมีการสร้างถนนเข้ามาทำให้ตัวเรือนนั้นอยู่ระดับต่ำกว่าถนนในปัจจุบัน

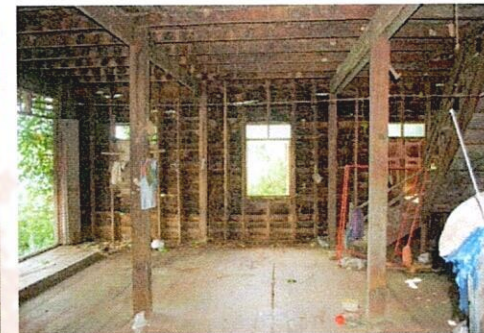
- ชานหน้าบ้าน
- ห้องนอน 2 ห้อง
- ห้องน้ำ
- พื้นโล่ง

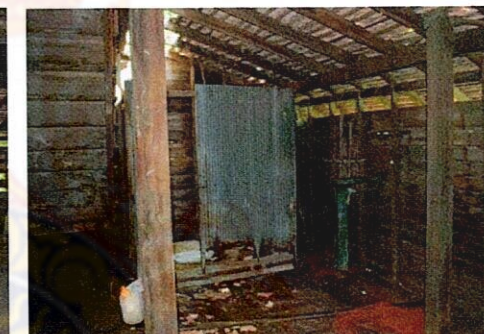
แสดงส่วนโถงภายในเรือน

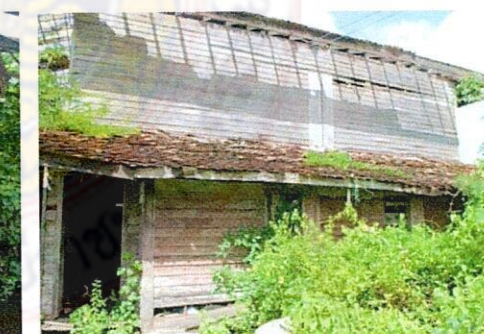
แสดงส่วนโครงหลังคาแสดงส่วนระเบียง

แสดงส่วนโถงชั้นบน

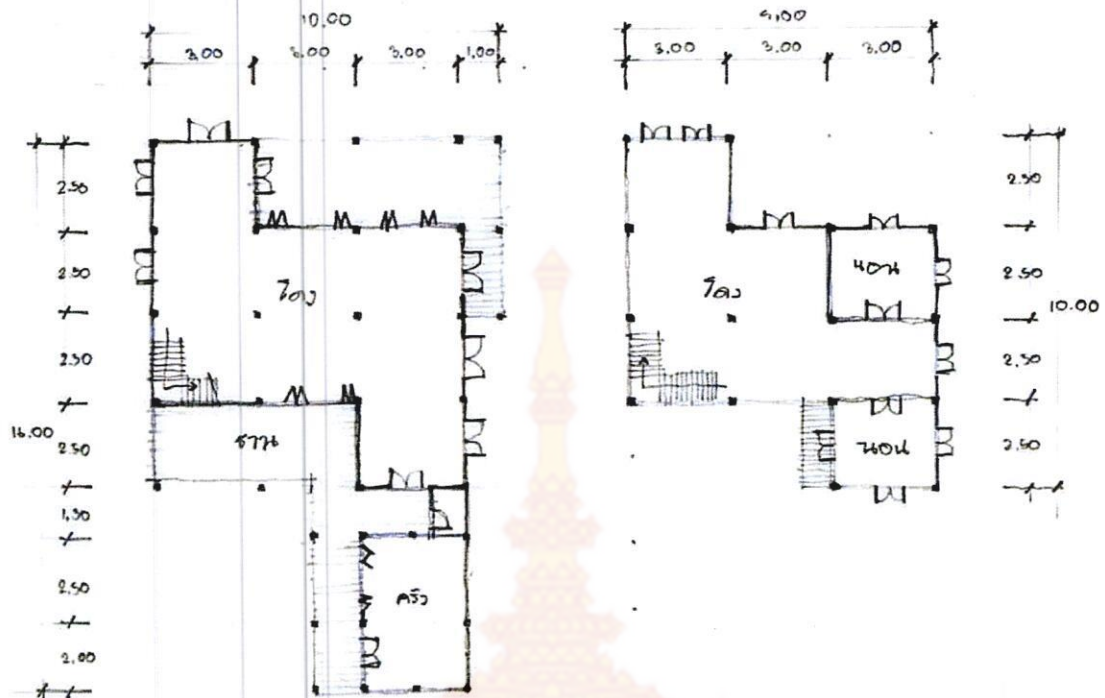

แสดงส่วนโถงชั้นล่าง และบริเวณห้องน้ำ

แสดงส่วนด้านหน้า และภายนอกเรือน

ภาพที่ 3.36 แสดงองค์ประกอบของเรือน
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ภาพที่ 3.37 แสดงทัศนียภาพเรือนของนายหนึ่งสุทิน
ที่มา วรัญธร บัวชื่น

ภาพที่ 3.38 แสดงแปลนพื้นเรือนของนายหนึ่งสุทิน
ที่มา วรัญธร บัวชื่น

กรณีศึกษาที่ 2.4 บ้านเลขที่ 32 ม. 3 ต.ท่าซอม อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3.39 แสดงภาพยายแฉ่ง สังข์ทอง ผู้ให้สัมภาษณ์
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

ข้อมูลพื้นฐาน (แฉ่ง สังข์ทอง สัมภาษณ์)

เจ้าของบ้าน	ยายแฉ่ง สังข์ทอง	อายุ 7ปี
สร้างเมื่อ	พ.ศ. 2466	
อายุเรือนประมาณ	80 ปี	
ศาสนา	พุทธ	
จำนวนคนที่อยู่อาศัย	3 คน	

ลักษณะทาง

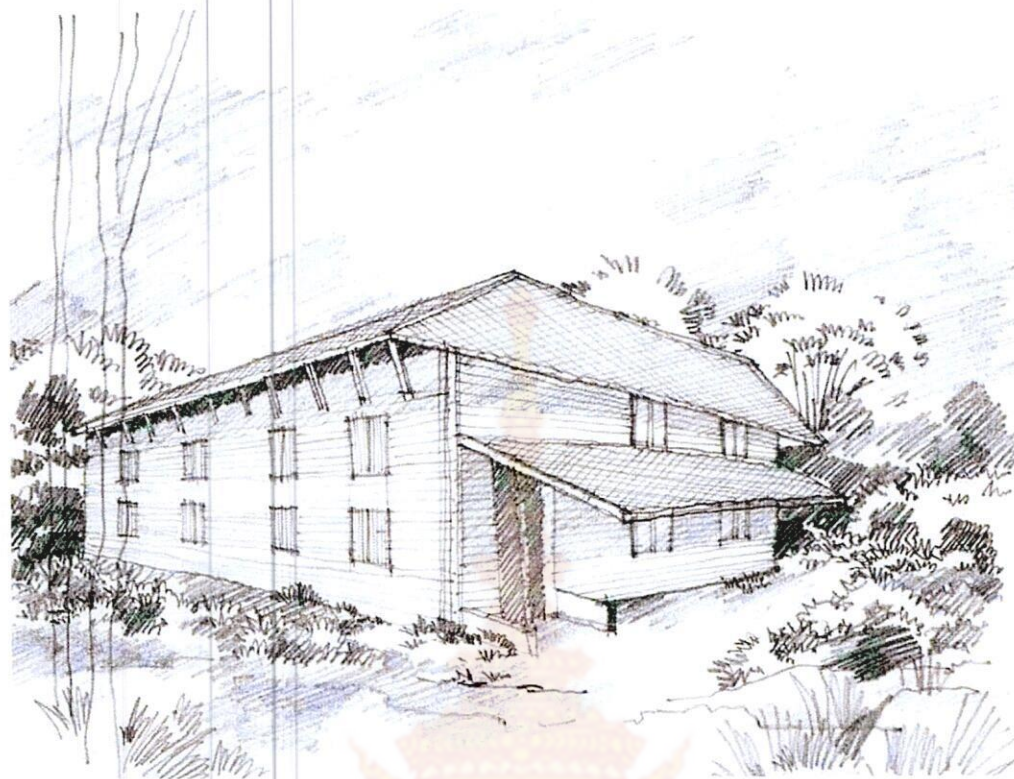
กายภาพ

แสดงส่วนโถงภายในบ้าน และบริเวณเฉลียงหน้าบ้าน

แสดงแบบประตูบ้าน และโครงสร้างหลังคา

ภาพที่ 3.42 แสดงทัศนียภาพเรือนของยายแฝง สังก์ทอง
ที่मा วรัญธร บัวขึ้น

บทที่ 4

ภูมิปัญญาที่ปรากฏในเรือนพื้นถิ่น

4.1. ภูมิปัญญาที่ปรากฏในลักษณะของเรือนริมน้ำ ตำบลท่าซอม

ศูนย์กลางความรู้แห่งชาติ (TKC Thailand Knowledge Center : 2552) กล่าวถึงความหมายของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน สรุปได้ว่า คือความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์ และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เรือนริมน้ำ ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแหล่งสั่งสมภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้มากมายเช่นกัน การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในเรือนริมน้ำ ตำบลท่าซอม ฯ สามารถจำแนกได้ ดังต่อไปนี้

4.1.1. ภูมิปัญญาในการดำรงชีพ

การแสวงหาแนวทางในการดำรงชีพเบื้องต้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่นั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา อันก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมถึงเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแนวทางหนึ่งด้วย ดังที่ Infoterra Thailand (ศูนย์รวบรวมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมไทย : 2552) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไว้ดังนี้ “การใช้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยความชาญฉลาดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ให้มากที่สุดและมีระยะเวลาในการใช้งานยาวนานที่สุด” สำหรับชาวชุมชนท่าซอม ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีทำเลที่ตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำหัวไทร ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของพื้นแผ่นดิน ทำให้ลักษณะเรือนพื้นถิ่นบริเวณนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ ความสามารถ อย่างมากมายในการจัดการและปรับตัวให้สามารถดำรงชีพอยู่อย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม อันแฝงไปด้วยภูมิปัญญาในด้านการอนุรักษ์ ซึ่งมีอยู่หลายประการดังต่อไปนี้

4.1.1.1. การยกพื้นเรือนใต้ถุนสูง

จากสภาพพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ราบและที่ลุ่มมีน้ำท่วมบ้างตามฤดูกาล ระดับน้ำในลำคลองสูงชันมากจนท่วมบ้านเรือน ชาวบ้านแถบนี้จึงยกพื้นเรือนให้สูงจากระดับพื้นดินประมาณ 0.50เมตร- 1.00 เมตร เพื่อป้องกันน้ำท่วมเรือน และป้องกันสัตว์ร้ายที่มีอยู่ทั่วไปและที่มาพร้อมกับน้ำท่วม เช่น งู ตะขาบ แมลงต่างๆ เป็นต้น นับว่าการยกพื้นเรือนนี้เป็นภูมิปัญญาในการดำรงชีพ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างลงตัวและไม่ทำลายสภาพแวดล้อม เนื่องจากในปัจจุบันวิธีการแก้ปัญหาสภาพพื้นที่ลุ่ม คือการนำดินจากที่อื่นมาถมให้สูงขึ้น อันเป็นการทำลายระบบนิเวศในที่ลุ่ม

นอกจากนี้การยกพื้นเรือน ตำบลท่าขอมฯ ยังมีประโยชน์ในด้านการใช้สอยพื้นที่ คือ ใช้สำหรับเก็บอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เช่น เรือที่ใช้ทำการประมง อุปกรณ์ในการทำการเกษตรต่าง ๆ รวมถึงเป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว เป็นต้น

ภาพที่ 4.1 แสดงบริเวณการยกพื้นเรือน
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

4.1.1.2. การปลูกพืชสวนครัว และผลไม้หลายชนิดไว้บริเวณรอบตัวเรือน

ชาวบ้านในบริเวณนี้นิยมปลูกพืชสวนครัว และผลไม้รอบตัวเรือน เนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์ได้ ส่วนใหญ่พบมากบริเวณเรือนที่อยู่ห่างจากริมน้ำ และมีพื้นที่ที่สามารถปลูกพืชสวนได้ ส่วนเรือนริมน้ำจะปลูกเฉพาะพื้นสวนครัว เช่น ตะไคร้ ใบมะกูด พริกขี้หนู มะเขือ เป็นต้น เนื่องจากมีพื้นที่รอบตัวเรือนน้อย และใกล้ริมน้ำ ส่วนผลไม้ที่นิยมปลูกได้แก่ มะม่วง มะพร้าว มะละกอ ตาลโตนด ขนุน กล้วย ฯลฯ เนื่องจากพืชผักผลไม้ดังกล่าวใช้เป็นส่วนประกอบของอาหาร พื้นบ้านที่รับประทานกันทุกวัน พืชที่สำคัญสำหรับบริเวณนี้ คือ ต้นตาลโตนด เป็นพืชที่สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน เพราะทุกส่วนของต้นตาลโตนดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งสิ้น นับเป็นภูมิปัญญาในการจัดสรรพื้นที่สำหรับปลูกพืชที่มีความจำเป็นในการดำรงชีพ

ภาพที่ 4.2 แสดงบริเวณการปลูกพืชรอบตัวเรือน
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

4.1.1.3. การทำระดับพื้นชานให้ต่ำกว่าพื้นเรือน

เพื่อให้เป็นช่องระบายอากาศ ภายในตัวเรือนจะได้ไม่อับชื้น อีกทั้งยังทำให้ผู้อยู่อาศัยเกิดภาวะสบายอีกด้วย ไม่เจ็บป่วยง่าย

ภาพที่ 4.3 แสดงการทำระดับพื้นชานให้ต่ำกว่าพื้นเรือน
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

4.1.1.4. การทำคอสองเพื่อรับแสง และลม

ลักษณะเรือนบริเวณนี้มีช่องหน้าต่างเล็กและน้อย เพื่อป้องกันฝนสาด เปิดช่องบริเวณใต้คานรับหลังคา ชายคาจะคลุมพอดีทำให้ฝนไม่สาดอีกทั้งยังสามารถรับลมและแสงได้อีกด้วย ทำให้ภายในตัวเรือนไม่มีตจนเกินไป นับเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษ ในการจัดวางตำแหน่งของคอสองได้อย่างเหมาะสมและสวยงาม อีกทั้งยังทำให้ผู้อยู่อาศัยเกิดภาวะสบาย

ภาพที่ 4.4 แสดงการทำคอสองเพื่อรับแสง และลม

ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

4.1.2. ภูมิปัญญาในเชิงช่าง

การออกแบบเรือนพักอาศัยให้มีรูปทรงที่ เหมาะกับสภาพพื้นที่ และสภาพภูมิอากาศ ใช้วัสดุก่อสร้างที่หาได้ในท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถอำนวยความสะดวก ในด้านการใช้ สอย รวมถึงแสดงให้เห็นค่านิยมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง นั้นเป็นภูมิปัญญาเชิงช่างที่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การศึกษาพบว่าภูมิปัญญาเชิงช่างที่ปรากฏในลักษณะเรือนริมน้ำ ตำบลท่าซอม มีดังต่อไปนี้

4.1.2.1. การสร้างเรือนด้วยวิธีการสอดสลัก เข้าเต็อย เจาะ และบาก

การออกแบบและจัดเตรียมส่วนประกอบของเรือนให้ได้ขนาดและคุณภาพ อีกทั้งยังต้องนำมายึดประกบกันด้วยวิธีการสอดสลัก เข้าเต็อย เจาะ บาก ส่วนต่าง ๆ ของเรือนเข้าด้วยกันอย่างลงตัว และมีสัดส่วนที่สวยงามนั้น นับเป็นภูมิปัญญาและความสามารถอย่างยิ่งของคนในท้องถิ่น การออกแบบและสร้างเรือนด้วยวิธีดังกล่าวนี้ เนื่องจากทำให้โครงสร้างของเรือนมีความยืดหยุ่น ง่ายกับการเคลื่อนย้ายเรือนไปตั้งที่อื่น

ภาพที่ 4.5 แสดงการสอดสลัก เข้าเตี้ย เจาะ บาก ส่วนต่าง ๆ ของเรือน
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

4.1.3. ภูมิปัญญาในการจัดการทางสังคม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในบริเวณนี้แต่เดิมเน้นการดำรงชีพอยู่อย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และการรักษาสังคมวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม การจัดการทางสังคมให้ลูกหลานเข้าใจถึงขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของชุมชนนับเป็นสิ่งสำคัญ

ครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม และเป็นการสถาบันแรกของชีวิตมนุษย์ ซึ่งมีความสำคัญในการปูพื้นฐานด้านความคิด และแนวทางการปฏิบัติตนของคนในชุมชน พร้อมทั้งควบคุมดูแลพฤติกรรมของลูกหลาน การออกแบบลักษณะของเรือนจึงจำเป็นต้องยึดถือขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม รวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เป็นสำคัญ ภูมิปัญญาในการจัดการทางสังคมที่ปรากฏในลักษณะเรือนริมน้ำ ตำบลท่าซอม มีดังต่อไปนี้

4.1.3.1. การจัดพื้นที่ในเรือนเป็นโถงโล่ง

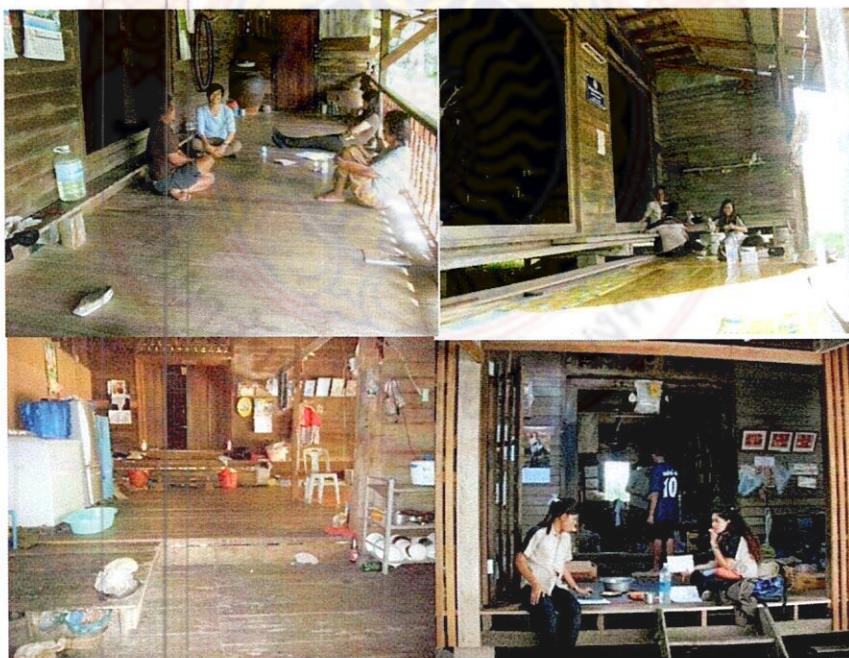
เรือนริมน้ำ ตำบลท่าซอม “จัดพื้นที่ใช้สอยส่วนใหญ่เป็นโถงโล่ง ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว โดยผู้ใหญ่ในครอบครัวสามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมของลูกหลานได้ ไม่นิยมกั้นห้องเป็นส่วน ๆ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ลูกหลานไกลหู ไกลตา”

ภาพที่ 4.6 แสดงการจัดพื้นที่ในเรือนเป็นโถงโล่ง
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

4.1.3.2. การยกระดับพื้นเรือนสูงกว่าพื้นชาน

การยกระดับพื้นเรือนให้สูงกว่าพื้นชาน นอกจากเป็นการระบายอากาศภายในเรือนแล้ว ยังเป็นกุศโลบายในการสั่งสอนลูกหลานให้ยึดถือระบบอาวุโส กล่าวคือ ถ้าผู้ใหญ่นั่งบนพื้นเรือน ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าต้องนั่งในระดับพื้นชาน เพราะโดยธรรมเนียมของคนไทยไม่ว่าจะในภาคใดแล้วเด็กจะไม่นั่งเสมอผู้ใหญ่

ภาพที่ 4.7 แสดงการยกระดับพื้นเรือนสูงกว่าพื้นชาน
ที่มา ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

การศึกษาเรื่องสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น : เรือนพักอาศัย ตำบลท่าซอม อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราชปรากฏผลสรุป ได้ดังต่อไปนี้

5.1.1. ลักษณะเรือน ตำบลท่าซอม

ลักษณะเรือนพื้นถิ่น ตำบลท่าซอม อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ เรือนพักอาศัยชั้นเดียว และเรือนพักอาศัย 2 ชั้น ซึ่งเรือนแต่ละประเภทสรุปผล ได้ 3 ประเด็น คือ องค์ประกอบของเรือน การใช้พื้นที่ของเรือน กรรมวิธีในการสร้าง

5.1.1.1. เรือนพักอาศัยชั้นเดียว พื้นที่บ้านสระนอก, บ้านบางหนัง ตำบลท่าซอม อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผู้ศึกษาใช้เป็นแหล่งข้อมูล ปรากฏว่าลักษณะของเรือนพักอาศัยชั้นเดียว สรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของเรือน องค์ประกอบของเรือนชั้นเดียวประกอบด้วย ดินเสา เสา พื้น ผนัง ประตู-หน้าต่างและหลังคา ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ลักษณะของดินเสาทำด้วยคอนกรีตมีฐาน 2 ชั้นวางบนพื้นดินสูงจากพื้นดินประมาณ 0.70-1.70 ม. เสาเรือนเป็นเสาไม้บางส่วนมีทั้งรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส และวงกลม พื้นทำด้วยไม้กระดาน และพื้นคอนกรีตในส่วนห้องน้ำ และชานหน้าเรือน (บางหลัง) ผนัง บางหลังเป็นผนังไม้กระดานตีซ้อนเกล็ดแนวนอนบางหลังตีเป็นแนวตั้ง ประตู มีทั้งประตูบานเปิดคู่ บานเปิดเดี่ยว และบานเพี้ยม ทำด้วยไม้ หน้าต่างเป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ และยังมีลูกกรง ไม้ห่อวอนเป็นไม้ซี่ๆตีเว้นระยะด้วย หลังคาส่วนใหญ่เป็นหลังคาทรงปั้นหยา บางหลังเป็นหลังคาทรงจั่ว มักใช้กระเบื้องดินเผา รั้วไม่นิยมทำ เพราะส่วนใหญ่บ้านจะอยู่ห่างกันมีแนวต้นไม้แสดงขอบเขต

2. การใช้พื้นที่ของเรือน การใช้พื้นที่ของเรือนพักอาศัยชั้นเดียว มักแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่บริเวณหน้าบ้าน ใ้มักใช้เป็นพื้นที่สัญจรไปมาและพื้นที่เก็บ วางสิ่งของเช่นโอ่งน้ำเป็นต้น ชานหน้าบ้าน ใช้เป็นพื้นที่นั่งเล่นสนทนาระหว่างเพื่อนบ้าน และเป็นที่พักแขกของคนสนิทที่ไม่มีพิธีรดองอะไรมากมาย ส่วนรับแขกมักจะใช้นานๆครั้ง เพราะส่วนใหญ่จะนั่งคุยและรับแขกตรงบริเวณชานหน้าบ้าน บริเวณโถงภายในบ้านจะมีโถงใช้สำหรับเป็นทางเดิน และเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสะดวกในการใช้สอยของพื้นที่อื่นๆ ห้องนอน ส่วนใหญ่จะมี 2 ห้อง บางหลังมีห้องเดียว ส่วนพื้นที่ทำครัวจะมีทั้งภายในตัวเรือนและบางหลังมีภายนอกตัวเรือนด้วยพื้นที่เก็บของ มักจะเป็นยุ้งข้าวมาก่อน แต่ปัจจุบันกลายเป็นที่เก็บของ ห้องน้ำ มักจะเป็นพื้นคอนกรีตและส่วนใหญ่จะมีการปรับปรุงทั้งสิ้น

3. กรรมวิธีในการสร้าง โครงสร้างและส่วนประกอบต่าง ๆ ของเรือนทำจากไม้เนื้อแข็ง ยกเว้นผนัง และวัสดุผนังหลังคา กรรมวิธีการสร้างส่วนใหญ่ใช้การเจาะ เข้าเตี้ย และสอดลิ้ม ไม่ได้ใช้ตะปูตุงอย่างเช่นในปัจจุบัน เนื่องจากในสมัยก่อนยังไม่มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อสร้างมากนัก

5.1.1.2. เรือนพักอาศัย 2 ชั้น พื้นที่บ้านบางหนั่งและบ้านด่าน ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผู้ศึกษาใช้เป็นแหล่งข้อมูล ปรากฏว่าลักษณะของเรือนพักอาศัย 2 ชั้น สรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของเรือน องค์ประกอบของเรือน 2 ชั้น ประกอบด้วย ดินเสา เสา ผนัง ผนัง ประตู-หน้าต่างและหลังคา ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ลักษณะของดินเสาทำด้วยคอนกรีตมีฐาน 2 ชั้นวางบนพื้นดินสูงจากพื้นดินประมาณ 0.70- 1.70 ม. เสาเรือนเป็นเสาไม้บางส่วนมีทั้งรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส และวงกลม ผนังทำด้วยไม้กระดาน และพื้นคอนกรีตในส่วนห้องน้ำ และชานหน้าเรือน (บางหลัง) ผนัง บางหลังเป็นผนังไม้กระดานตีซ้อนเกล็ดแนวอนบางหลังตีเป็นแนวตั้ง ประตู มีทั้งประตูบานเปิดคู่ บานเปิดเดี่ยว และบานพับม ทำด้วยไม้ หน้าต่างเป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ และยังมีลูกกรง ไม้หล่าวโอนเป็นซี่ๆตีเว้นระยะด้วย หลังคาส่วนใหญ่เป็นหลังคาทรงปั้นหยา บางหลังเป็นหลังคาทรงจั่ว มักใช้กระเบื้องดินเผา รั้วไม่นิยมทำ เพราะส่วนใหญ่บ้านจะอยู่ห่างกันมีแนวต้นไม้แสดงขอบเขต

2. การใช้พื้นที่ของเรือน การใช้พื้นที่ของเรือนพักอาศัย 2 ชั้น คือ พื้นที่ชานหน้าบ้าน ใช้เป็นพื้นที่นั่งเล่นสนทนาระหว่างเพื่อนบ้าน และเป็นที่พักแขกของคนสนิทที่ไม่มีพิธีรีตองอะไรมากมาย ส่วนรับแขก มักจะใช้นานๆครั้ง เพราะส่วนใหญ่จะนั่งคุยและรับแขกตรงบริเวณชานหน้าบ้าน บริเวณโถงภายในบ้านจะมีโถงใช้สำหรับเป็นทางเดิน และเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสะดวกในการใช้สอยของพื้นที่อื่นๆ ห้องนอนส่วนใหญ่จะมี 2 ห้อง บางหลังมีห้องเดี่ยว และมักจะอยู่บริเวณชั้น 2 ชั้นที่ 2 มักเป็นพื้นที่โล่งๆและใช้เป็นพื้นที่เก็บของเก่าแก่ที่เป็นสิ่งมีค่าสืบทอดต่อกันมาของบรรพบุรุษ บันไดจะเป็นลักษณะตัวเอว ลูกตั้งค่อนข้างชัน ลูกนอนค่อนข้างสั้น มักทำบันไดด้วยไม้เนื้อแข็ง บ้างหลังมีพื้นที่ระเบียงสามารถออกไปชมทิวทัศน์ได้เป็นพื้นที่ไม่กว้างมาก ส่วนพื้นที่ทำครัวจะมีทั้งภายในตัวเรือนและบางหลังมีภายนอกตัวเรือนด้วย และมีพื้นที่เก็บของมักจะเป็นยุงข้าวมาก่อน แต่ปัจจุบันกลายเป็นที่เก็บของทางการเกษตรและประมงเป็นต้น ส่วนห้องน้ำ มักจะเป็นพื้นคอนกรีตและส่วนใหญ่จะมีการปรับปรุงตกแต่งใหม่ทั้งสิ้น

3. กรรมวิธีในการสร้าง เรือนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป โครงสร้างทั้งหมดจะทำด้วยไม้เนื้อแข็งยกเว้นส่วนที่เป็นดินเสา และส่วนที่ต่อเติมภายหลัง มักจะเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังก่ออิฐฉาบปูน ส่วนบ้าน 2 ชั้นนั้น ชั้นบนจะเป็นโครงสร้างไม้เนื้อแข็ง สร้างด้วยวิธีการเจาะ บาก เข้าเตี้ย

3.1.2. ภูมิปัญญาที่ปรากฏในลักษณะของเรือนพื้นถิ่น ตำบลท่าซอม

ภูมิปัญญาที่ปรากฏในลักษณะของเรือน ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน คือ ภูมิปัญญาในการดำรงชีพ ภูมิปัญญาในเชิงช่าง ภูมิปัญญาในการจัดการสังคม ซึ่งลักษณะของเรือนพื้นถิ่น ตำบลท่าซอม ปรากฏภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1.2.1. ภูมิปัญญาในการดำรงชีพ พื้นที่ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏผลการศึกษาภูมิปัญญาในการดำรงชีพดังนี้

3.1.2.1.1. การยกพื้นเรือนใต้ถุนสูง เพื่อป้องกันน้ำท่วมพื้นเรือน และป้องกันสัตว์ร้ายที่มีอยู่ทั่วไปและที่มาพร้อมกับน้ำท่วม รวมถึงเป็นพื้นที่สำหรับเก็บของทางการประกอบอาชีพ เป็นต้น

3.1.2.1.2. การปลูกพืชสวนครัว และผลไม้หลายชนิดไว้บริเวณรอบตัวเรือน เนื่องจากพืชผักผลไม้ดังกล่าวใช้เป็นส่วนประกอบของอาหารพื้นบ้านที่รับประทานกันทุกวัน และยังสามารถสร้างอาชีพได้อีกทางหนึ่งด้วย

3.1.2.1.3. การทำระดับพื้นชานให้ต่ำกว่าพื้นเรือน เพื่อให้เป็นช่องระบายอากาศ ภายในตัวเรือนจะได้ไม่อับชื้น อีกทั้งยังทำให้ผู้อยู่อาศัยเกิดภาวะสบาย ไม่เจ็บป่วยง่ายอีกด้วย

3.1.2.1.4. การทำช่องลมใต้คานหลังคาเพื่อรับแสง และลม ทำให้ภายในตัวเรือนไม่มืดและร้อนจนเกินไป

3.1.2.2. ภูมิปัญญาในเชิงช่าง พื้นที่ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏผลการศึกษาภูมิปัญญาในเชิงช่างดังนี้

3.1.2.2.1 การสร้างเรือนด้วยวิธีการสอดสลัก เข้าเตี้ย เจาะ บาก เนื่องจากทำให้โครงสร้างของเรือนมีความยืดหยุ่นง่ายกับการเคลื่อนย้ายเรือนไปตั้งที่อื่น

3.1.2.3. ภูมิปัญญาในด้านการจัดการทางสังคม พื้นที่ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏผลการศึกษาภูมิปัญญาในการจัดการทางสังคมดังนี้

3.1.2.3.1 การจัดพื้นที่ในเรือนเป็นโถงโล่ง เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกหลานอยู่ในพื้นที่ลับตาผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดๆจะมีผู้คอยดูแลและคอยแนะนำอยู่ตลอดเวลา ทำให้ลูกหลานประพฤติตัวตามคำสอนของผู้ใหญ่

3.1.2.3.2 สร้างพื้นที่เฉลียงหน้าบ้านยกพื้นสูงขึ้น เพื่อใช้เป็นที่นั่งเล่น พักผ่อนและสามารถใช้ในการนั่งพูดคุย พบปะกันระหว่างเพื่อนบ้าน

5.2 อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาเรื่อง “สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น: เรือนพักอาศัยริมน้ำ ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะอภิปรายดังนี้

5.2.1 ผลจากการศึกษาพบว่าเรือนอาศัยในพื้นที่ตำบลท่าซอมพบว่า เป็นเรือนไม้แบบชั้นเดียวและแบบ 2 ชั้น ซึ่งเป็นลักษณะแบบเก่า ซึ่งถูกออกแบบ และก่อสร้างได้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเป็นอย่างดี วัสดุที่ใช้ก็เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น กรรมวิธีการสร้างเป็นภูมิปัญญาอันเนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นการก่อสร้างมานานแล้ว ในช่วงแรกชุมชนแถบนี้ทำอาชีพประมงทะเลส่วนใหญ่เพราะเรือนที่พักอาศัยจะตั้งอยู่บริเวณริมน้ำ จึงทำให้ลักษณะของเรือนในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นหลังคาทรงปั้นหยา รูปแบบการดำรงชีพเป็นไปอย่างเรียบง่าย ลักษณะของเรือนจึงมีความเรียบง่ายตรงไปตรงมา แก้ปัญหาสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและลงตัว

5.2.2. เรือนพื้นถิ่น ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมร่วมกันหลายประการ ซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะของเรือนบริเวณนี้ ที่สำคัญ ได้แก่ การมีดินเสา 2 ชั้น เพื่อรองรับเสาเรือนที่เป็นไม้ไม่ให้โดนความชื้นในดินจะได้ไม่ผุพัง เป็นลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคใต้ลักษณะหนึ่ง ยกพื้นสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วมและป้องกันสัตว์ร้าย ผนังเป็นไม้ตีซ้อนเกล็ดเพื่อไม่ให้ฝนไหลซึมของสู่ตัวบ้านและยังง่ายกับการรื้อถอนและเคลื่อนย้าย มีหลังคาสูงทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผาแผ่นเล็กๆ เพื่อป้องกันการไหลย้อนของน้ำฝน และป้องกันแรงลมที่อาจพัดกระเบื้องมุงหลังคาให้หลุดออกไป บางหลังมีกาต่อเติมส่วนของหลังโดยการใส่กระเบื้องลอนมุงหลังคา ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นถิ่นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการก่อสร้างเรือนต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

3.2.3. ภูมิปัญญาที่ปรากฏในเรือนพื้นถิ่น ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะคล้ายกับภูมิปัญญาที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมทั่วไปในบริเวณนี้ ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ ภูมิปัญญาในด้านการดำรงชีพ เช่น การยกพื้นเรือนใต้ถุนสูง เพื่อป้องกันน้ำท่วมพื้นเรือน และป้องกันสัตว์ร้าย ภูมิปัญญาในเชิงช่าง เช่น การสร้างเรือนด้วยวิธีการสอดสลัก เข้าเตี้ย เจาะ บากเนื่องจากทำให้โครงสร้างของเรือนมีความยืดหยุ่นต่อการเคลื่อนย้าย และ การเลือกใช้วัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นว่าเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ภูมิปัญญาในการจัดการสังคม เช่น การจัดพื้นที่ในเรือนเป็นโถงโถ่งเพื่อสั่งสอน ควบคุม ดูแลพฤติกรรมของลูกหลาน และการสร้างพื้นที่เฉลียงหน้าบ้านยกพื้นสูงขึ้น เพื่อใช้เป็นที่นั่งเล่น พักผ่อนและสามารถใช้ในการนั่งพูดคุย พบปะกันระหว่างเพื่อนบ้าน ภูมิปัญญาเหล่านี้ได้ปรากฏให้เห็นจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน อันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตส่วนหนึ่งของคนในบริเวณตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

5.3 ข้อเสนอแนะ

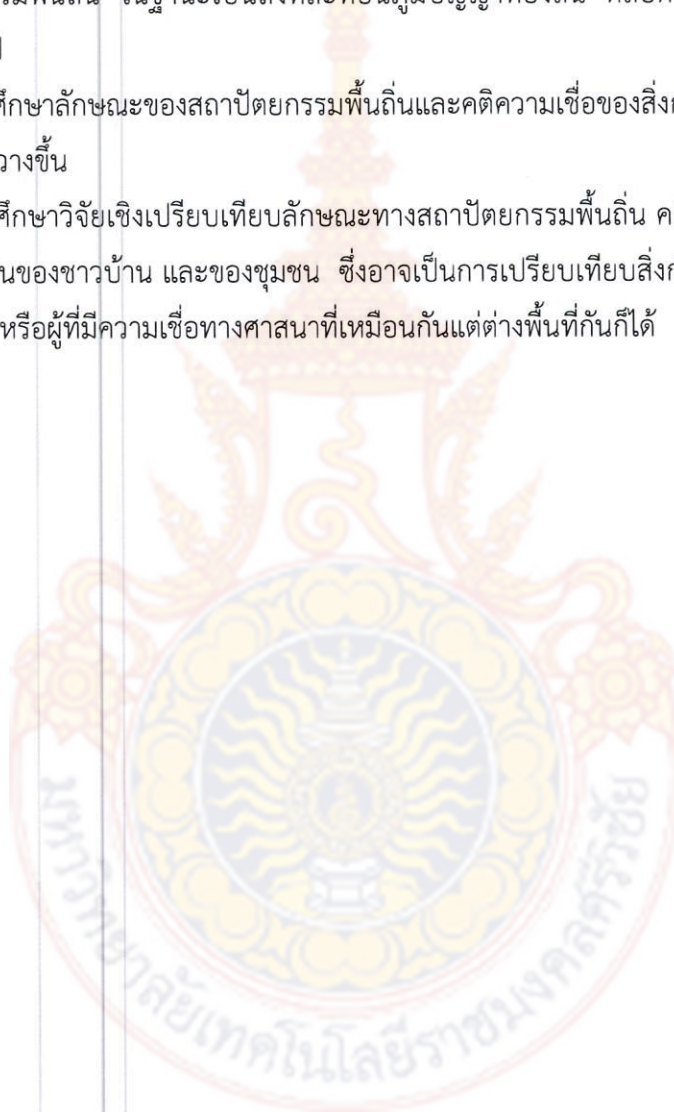
การศึกษาเรื่อง “สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น: เรือนพักอาศัย ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

5.3.1 ควรเผยแพร่การศึกษานี้โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน และช่างพื้นบ้าน เพื่อจะได้ข้อมูลเหล่านี้ไปปรับใช้ในการอนุรักษ์ และพัฒนาเกี่ยวกับการสร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และวัฒนธรรมท้องถิ่น

5.3.2 รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเอาใจใส่อย่างจริงจัง สร้างแนวคิดให้ผู้คนในชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ในฐานะเป็นสิ่งที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนช่วย กันอนุรักษ์ให้เป็นมรดกของชุมชนสืบไป

5.3.3 ควรมีการศึกษาลักษณะของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและคติความเชื่อของสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ในแต่ละท้องถิ่นให้กว้างขวางขึ้น

5.3.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบลักษณะทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คติความเชื่อ หรือแง่มุมอื่น ๆ ของสิ่งก่อสร้างที่เป็นของชาวบ้าน และของชุมชน ซึ่งอาจเป็นการเปรียบเทียบสิ่งก่อสร้างของผู้ที่มีความเชื่อทางศาสนาที่ต่างกัน หรือผู้ที่มีความเชื่อทางศาสนาที่เหมือนกันแต่ต่างพื้นที่กันก็ได้

บรรณานุกรม

- ชอบ สุขสมบุรุษ. (สัมภาษณ์). บ้านเลขที่ 11 หมู่ 3 บ้านท่าไพร ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2554
- ธาดา สุทธิธรรม. (2542). **สถาปัตยกรรมไทย**. ขอนแก่น : บริษัทขอนแก่นพิมพ์พัฒนา จำกัด
- ปิยาภรณ์ อรุมต. (2555). **สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น**. เอกสารประกอบการสอน. สาขาสถาปัตยกรรม และผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. _____ . (2551). **ภูมิปัญญาทักษิณ : เรือนไทยพุทธ ตำบลคูขุด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา**. รายงานการวิจัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
- แผ้ว สังข์ทอง. (สัมภาษณ์). บ้านเลขที่ 32 หมู่ 3 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2554
- เพียน ครุฑจ้อน. (สัมภาษณ์). บ้านเลขที่ 98/1 หมู่ 3 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2554
- เริ่ม เต็มสงสัย. (สัมภาษณ์). บ้านเลขที่ 16 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2554
- วิมล นาคเปรม. (สัมภาษณ์). บ้านเลขที่ 16 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2554
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม. (2553). **แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2554 – 2556** (เอกสาร แผนพัฒนา). นครศรีธรรมราช : องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม.
- อรศิริ ปาณินท์ และคณะ. (2551). **เรือนพื้นถิ่นไทย – ไทย**. บทความ และสรุปงานวิจัย **ภูมิปัญญา พัฒนาการ และความสัมพันธระหว่างกันของเรือนพื้นถิ่นไทย – ไทย**. กรุงเทพฯ : คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อรศิริ ปาณินท์, ปิยดา ทวีปริงชีพร, หม่อมหลวง และเทตศักดิ์ เตชะกิจจจร. (2546). **ภูมิปัญญา สถาปัตยกรรม**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำรา และเอกสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีย์ บัวทอง. (สัมภาษณ์). บ้านด่าน ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อ วันที่ 23 มกราคม 2554
- อุสา เขาวนา. (สัมภาษณ์). บ้านเลขที่ 80 หมู่ 8 ตำบลขนานนาค อำเภอปากพะนัง จังหวัด นครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2554
- เอก พรหมทอง. (สัมภาษณ์). บ้านเลขที่ 20 หมู่ 3 บ้านบางหนัง ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2554
- เอียน คงมา. (2554, 23 มกราคม). สัมภาษณ์.บ้านเลขที่ 18 หมู่ 2 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางปิยาภรณ์ อรมุต
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2514
สถานที่เกิด	อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน	3909800926514
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1/32 หมู่บ้านชวนชื่น หมู่ที่1 ถ. กาญจนวานิช ตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2539	สถ.บ. (สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต) จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตอุเทนถวาย เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2544	ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา) จากมหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2555	ปร.ด. (โทศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ผลงานวิจัย

1. หัวหน้าโครงการวิจัย “ภูมิปัญญาทักษิณ : เรือนไทยพุทธ ตำบลคูซูด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา” ได้รับเงินทุนสนับสนุนการวิจัยจาก งบผลประโยชน์ประจำปี 2551 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตสงขลา
2. หัวหน้าโครงการวิจัย “ภูมิปัญญาทักษิณ : วิถีชีวิต วิถีความคิด ของชาวไทยมุสลิมที่สะท้อนจากบ้านเรือนบริเวณรอบทะเลสาบสงขลา” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย งบประมาณแผ่นดินประจำปี 2552 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

3. หัวหน้าโครงการวิจัย “ลักษณะเรือนพื้นถิ่นของชาวไทยเชื้อสายจีน ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล” ได้รับเงินทุนสนับสนุนการวิจัยจาก งบประมาณประโยชน์ประจำปี 2552 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

4. หัวหน้าโครงการวิจัย “การพัฒนาต้นสถาปัตยกรรมสู่ชุมชนยั่งยืน ของชาวไทยมุสลิมบริเวณรอบทะเลสาบสงขลา” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย งบประมาณแผ่นดินประจำปี 2553 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

5. หัวหน้าโครงการวิจัย “ลักษณะเรือนพื้นถิ่น ตำบลปยู อำเภอเมือง จังหวัดสตูล” ได้รับเงินทุนสนับสนุนการวิจัยจาก งบประมาณประโยชน์ประจำปี 2554 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

